

BUITEN

8^E JAARGANG N^O. 21.

ZATERDAG 23 MEI 1914.

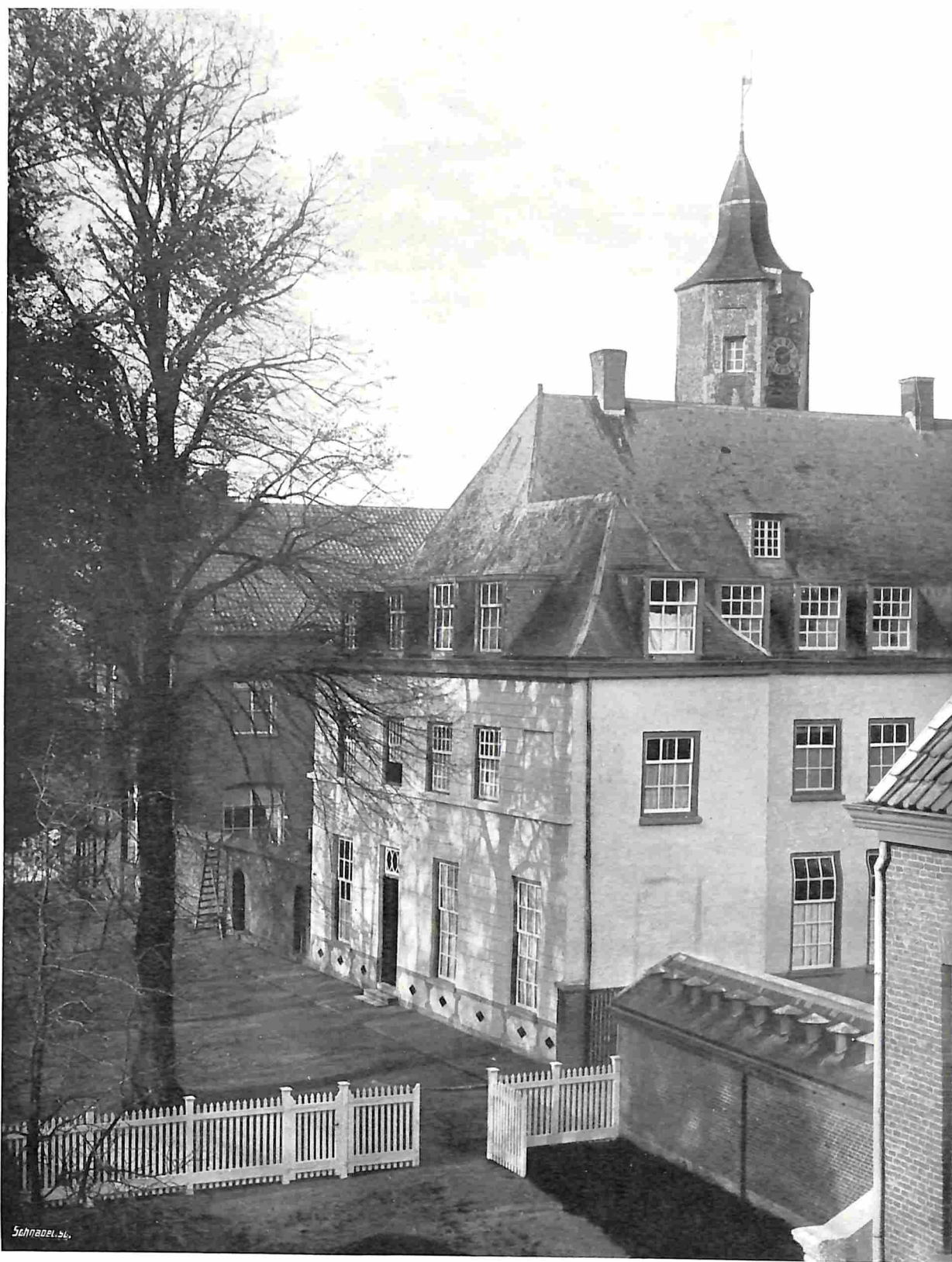

Foto C. Steenberg.

HET HUIS „NIEUW-HERLAER” BIJ VUGHT.

BUITEN
Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.
INHOUD:

HET HUIS „NIEUW-HERLAER” BIJ VUGHT, GEÏLL. BLZ. 243 EN 249
DE GEHEIMZINNIGE VIOLIST, DOOR WILLIAM LE QUEUX (21) . . . . . BLZ. 244 EN 254
SLOOPEND HERBOREN-NEDERLAND, VI, (VERVOLG), DOOR MR. DR. J. C. OVERVOORDE, GEÏLLUSTREERD. . . . . BLZ. 246—250
HET PRAATGRATE VROUWTJE, NAAR HET RUSSISCH, DOOR BETSY KATER . . . . . BLZ. 248
HET WITTE PEERD, DOOR G. DE GRAAF. . . . . „ 250
WOLFHEZE BEDREIGD, DOOR M., GEÏLLUSTREERD. . . . . „ 251
MOOIE BLOEMEN OP DE PLANTENKEURING, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD . . . . . „ 252
DE STRAATNAMEN TE BRUGGE, DOOR A. L. . . . . „ 253
DE PANAMAKANAAL-TENTOONSTELLING TE SAN FRANCISCO, ILLUSTRATIES . . . . . „ 253
DE WILDE EEND IN DEN STRIJD TEGEN DE MUGGENPLAAG, DOOR L. F. HOOGSTEDEN . . . . . „ 253
DE ONDERLINGE HANDICAP-WEDSTRIJD DER KON. NEDERL. ZEIL- EN ROEIVEREENIGING, ILLUSTRATIE . . . . . „ 254
DE ONAFHANKELIJKHEIDSFESTEN TE NAARDEN, ILL. „ 254

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adreſſeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten.” De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff - AMSTERDAM -

DE GEHEIMZINNIGE VIOLIST

door WILLIAM LE QUEUX.
(Geautoriseerde vertaling.)

(21)

HOOFDSTUK XVII.

„KAN ik — kan ik het lijk zien?” vroeg ik, al mijn moed bij elkaar rapend. „Is het nog hier?” „Jawel, meneer, in de slaapkamer. Alles is nog net zooals ik het gevonden heb, net zooals hij 't verlaten heeft”.

Tot mijn verwondering kreeg ik geen schok toen ik het lijk van mijn armen vriend te zien kreeg. Zooals hij daar achterover op het bed lag, geheel gekleed en bedekt met een laken, behalve zijn gezicht, was het net of hij sliep. Er was geen spoor van pijn of zelfs van smart op zijn kalme gelaat waar te nemen. Ik kan het mij misschien verbeeld hebben, maar het leek mij, alsof de lippen glimlachten. Met een plotselingen steek van berouw herinnerde ik mij de vele — het leken er maar al te veel — liefdelooze, zooal niet werkelijk onvriendelijke dingen die ik hem te een of anderen tijd toegevoegd had. De manier waarop ik soms over zijn tekortkomingen gesproken had. Hoe ik soms op zijn kleine zwakheidjes gedoeld had; over zijn voorliefde om gemeenzaam te praten over „grootte lui”, over zijn onschuldige eerzucht om zich in de gezelschapskringen te bewegen — en hoe verachtelijk het van mij was, dat ik er de aandacht op gevestigd had.

Een enkele druppel troost in mijn beker vol bitterheid was de overdenking, dat ik het een paar maal voor hem had opgenomen — bijvoorbeeld dien dag in de societeit, toen Pettigrew hem een „outsider” en een „patsjer” had genoemd. Arme Drew! Voor de meeste lui, die zelfmoord plegen voel ik niets dan verachting — want zij zijn enkel lafaards, die een einde aan hun bestaan maken, omdat zij den zedelijken moed missen om de lasten van het leven, waarop ieder moet voorbereid zijn, onder de oogen te zien, en die iedereen flink genoeg moet zijn om te bevechten. Had hij plotseling ontdekt dat een vreeselijke ziekte, waarvan geen genezing meer mogelijk was, hem beslopen had? Dat zou misschien eenige verontschuldiging hebben kunnen zijn, maar ik voelde er mij zeker van dat dit niet de oorzaak was. Er kon dus nog slechts één andere reden zijn. De een of andere geestelijke spanning moest hem tijdelijk krankzinnig gemaakt hebben.

Ik keek het vertrek zond. Het eerste wat mijn aandacht trok, was de haard, die volgepropt was met verbrande papieren.

„Wat is dat voor asch?” vroeg ik, mij scherp tot den knecht wendende, die bij de deur stond te snikken.

„Ik weet 't niet, meneer; ik zou 't u niet kunnen zeggen”, antwoordde hij, zich inhoudend. „'t Lag er al toen ik thuis kwam

Het zal zeker iets zijn dat meneer verbrand heeft. De politie heeft er ook al naar gekeken”.

Ik ging erheen, bekeek het eens en haalde de asch toen overhoop met de pook. Blijkbaar waren het brieven geweest, want de asch was knapperig. Ik knielde bij den haard en stak mijn handen in de asch, hopende nog enkele snippers te vinden die nog niet verbrand waren, iets dat mij een leidraad zou geven om de oorzaak van zijn dood te ontdekken, al was het ook nog zoo gering. Doch tevergeefs. Iedere brief afzonderlijk was tot asch verteerd. Geen snipper was meer in zijn geheel.

Teleurgesteld stond ik weer op en keek om mij heen. Aan den eenen kant stond de toilettafel, en daar tegenover een lafabel. Ik trok de laden uit. Niets dan waardelooze dingen, en de onderste laden bevatten enkel kleren. Ik trok de bovenste laden eruit en zette ze op den grond. De eene bevatte boorden, dassen en dergelijke kleedingstukken, terwijl de andere ledig was.

„Hij bewaarde de brieven en papieren in die la, meneer, dat weet ik”, zeide de knecht. „Waarschijnlijk zal hij de brieven, die hij verbrand heeft, wel uit die la gehaald hebben, want die hield hij altijd op slot”.

Terwijl hij nog sprak, fladderde er een gescheurd velletje papier dat blijkbaar tusschen den achterkant van de lade, die ik uitgetrokken had, bekneld had gezeten, op den grond. Ik bukte mij en raapte het op. Het was een stuk van een brief. Blijkbaar was dit velletje, toen Drew zijn brieven eruit nam om ze te verbranden, tusschen de lade en den achterkant van de lafabel blijven steken, en was in tweeën gescheurd zonder dat hij het bemerkte had. Ik kon dus redelijkerwijs aannemen, dat de andere helft met de andere brieven verbrand was.

Het schrift was vrij netjes. Ik las de uit hun verband gerukte woorden en stond ademloos van verbazing. Wat beteekende het?

Het stuk zag er aldus uit:

er is niets anders. En u doet wat ik heb het geheel verhaal van gebeurde zal om — publick, en u zal geschamvlekt, want Beschouwd betallen u weergert, en zoynalig wat en wat weerg van u beteekent. Wie zal zeg waarheid alth mogelijkerny ontdekken en onthullen, doch moet doen. Na

Ik zal dit doel bereiken. andere middelen als u anders spuy te volkanden weigerny, dus zal er heel vbr. ontsnapping besloten te doen. Zal zelfde plaats te tyd moogen verwacht u te van te gven. en al het andere de questie is een spoerny het ge herin. al sterven. met laatste brief! en indien

Tweemaal las ik die onvoltooide regels over. Ja, het was zeer wel mogelijk dat zij in eenige betrekking stonden tot het treurspel en de oorzaken ervan.

Ik vouwde het papier zorgvuldig op, en borg het weg in mijn borstzak. Ik zocht elken hoek van de kamer door, doch nergens was iets te ontdekken, dat ook maar eenigszins als een leidraad kon beschouwd worden. Ik haalde zelfs de zakken van eenige zijner kleedingstukken uit. Allen waren leeg. Zijn portemonnaie, sleutels, zakmesje, en een klein achthoekig microscoopje dat hij mij, naar ik mij herinnerde, eens had laten zien, lagen netjes naast elkaar op de commode, naast zijn scheermessen en haarborstels.

En daar dichtbij lagen drie knoopenhaakjes.

Deze knoopenhaakjes trokken plotseling mijn aandacht. Zij waren van glimmend geel koper, wat knoopenhaakjes doorgaans niet zijn. Het zien ervan riep mij iets in het geheugen terug. De politiebeambten, die mij eenige weken tevoren op mijn kamers hadden bezocht, hadden mij verteld, dat de knoopenhaakjes, die juist voor zijn verdwijning door Quain waren gekocht, geen gewone knoopenhaakjes waren geweest. Zij waren vervaardigd van geel koper! Wederom een samenloop van omstandigheden? Misschien! Ik nam de haakjes op, en stak ze in den zak, terwijl ik tot den bediende opmerkte:

„Ze hebben geen waarde. Ik zal ze meenemen als een herinnering aan mijn armen vriend”.

„Doet u dat, meneer”, antwoordde de man met groote warmte. „Hij zou ze u graag gegund hebben, meneer, dat weet ik zeker”. Voegde hij er met onbewuste humor bij.

Twee dagen later werd als oorzaak van den dood door de jury opgegeven: „tijdelijke verstandsverbijstering”.

Drew's vader, die in allerijl, en met een gebroken hart uit Rusland was teruggekeerd, ikzelf, en misschien een dozijn anderen, woonden de lijkverbranding bij — want Drew had nadrukkelijk

in zijn testament den wensch te kennen gegeven, dat hij wilde verbrand worden. Ook merkte ik een grooten, grijzen auto op, met een erg opzichtig kroontje erop, en met een chauffeur en lakei in zeldzaam opzichtige livrei. Bij informatie bleek mij, dat deze auto door zijn eigenaar, Enrico Marco, bij wijze van deelneming gezonden was.

In de rouwprocessie liep ook een vrouw mee, een eindje achter de gewone rouwdragers. Zij was in crêpe gehuld, en haar gelaat was geheel verborgen door een dikken sluier, en voor zoover ik er over oordeelen kon, was zij jong. Zij had erg blond haar — echt Titiaansch rood — en ik zag dat haar handen en voeten ongemeen klein waren. Ik wilde liever niet naar haar toe gaan om haar naam te vragen, en informaties nadat zij weg was brachten geen licht. Niemand scheen te weten wie zij was of waar zij vandaan kwam. Toen het testament, — dat twee dagen voor zijn dood was opgemaakt — voorgelezen werd, verbaasde het mij te hooren dat Drew mij verscheidene souvenirs had nagelaten — sommige van zeer weinig waarde. Onder de eigenaardige dingen die hij mij vermaakt had, bevond zich ook een prachtig gebloemde zijden Japansche kamerjapon, met watten gevoerd, waarvan ik eens, deels uit de grap, gezegd had dat ik hem mooi vond, toen ik hem dit kleedingstuk had zien dragen. Een nog zonderlinger erfstuk was het volgende:

„Ook laat ik na en vermaak aan mijn vriend, Cyril Fane”, las de notaris op zijn zakelijken beroepstoon, „mijn drie knoopenhaken, die ik hem, aan den vooravond van mijn dood, verzoek onder geen voorwaarde te verliezen”.

Het gaf mij, toen deze zin werd voorgelezen, een schok toen ik besepte, dat het testament was opgemaakt en geteekend door een man bij wien hij zijn cigarettens haalde, en dat nog wel den avond voor zijn dood. Hij had deze vreeselijke daad dus kalm overdacht en voorbereid!

Hoe eigenaardig, dat ik mij deze knoopenhaakjes reeds had toegeëigend! Was dit wederom een toevallige samenloop van omstandigheden? Of was dit het Noodlot, dat zich dikwijls op zulk een onnaspeurlijke wijze voltrekt?

Toen deze erfstukken 's avonds aan mijne kamers in Half Moon Street werden bezorgd, en ik ze eens bekeek met een gevoel van groote droefheid, stak ik mijn hand in den zak van de gebloemde kamerjapon, om mij ervan te vergewissen, dat er niets in was blijven zitten.

Plotseling raakten mijn vingers iets kleins en hards aan. Het voelde aan als een medaillon. Ik haalde het eruit. Het was een miniatuur portret — een miniatuur van een zeer knap meisje; het portretje was ovaal en niet meer dan twee duim in doorsnee op het breedste gedeelte. Het meisje, in wier blauwe oogen ik nu aandachtig staarde, terwijl ik het miniatuur onder het elektrische licht hield, was wel heel jong, op zijn hoogst achttien, zou ik zoo zeggen. Haar haar, dat hoog op haar hoofd was opgemaakt, in zeer modernen stijl, had een prachtige roode tint, het echte Titiaansche rood, dat men nu zoo zelden meer ziet.

Langen tijd stond ik daar in dat gelaat en die oogen te staren. Wat een zacht gezicht was het, zoo lief, zoo vriendelijk, zoo sympathiek, terwijl de oogen zoo verstandig en vol menschenlijk gevoel waren.

Het miniatuur was zoo uitnemend uitgevoerd, dat ik het voor een uitstekend gelijkend portret hield. Wie was zij? In welke verhouding had zij tot mijn armen vriend gestaan? Hij had mij dikwijls gesproken over vrouwen, die hij had ontmoet, over vrouwen, die hij intiem kende — en steeds op geringschattenden toon, terwijl hij ze nu en dan beschreven had met een tikje kwaadaardigheid. Nooit, nooit had hij erop gedoeld, dat hij iemand als dit meisje kende. Misschien was mijn nieuwsgierigheid des te meer opgewekt door de ontdekking, die ik den zak van de kamerjapon had gedaan. Zou het Lot — de samenloop der omstandigheden — noem het wat gij wilt — mij ooit dit droom-wezen, welks stomme oogen in de mijne staarden uit het ovaal in mijn hand, van aangezicht tot aangezicht doen ontmoeten, vroeg ik mij af?

En terwijl ik mijzelf deze vraag stelde, kwam mij plotseling de dichtgesluisde gestalte weder voor den geest, die op eenigen afstand de treurige processie had gevolgd, toen het stoffelijk overschot van Maynard Drew tot asch was verteerd.

HOOFDSTUK XVIII.

AAN DE ZEE IN DEVON.

Gedurende eenige weken had ik mijn zaken verwaarloosd, en toch scheen alles op het kantoor goed te gaan gedurende mijn afwezigheid.

Het is, vermeld ik, een zekere vorm van verwaandheid, die zoovelen van ons, actief werkzaam in geldmakerijen, ertoe brengt te gelooven, dat onze afwezigheid van enkele weken, ja, van enkele dagen reeds, figuurlikerwijs, dood en verderf over onze zaken moet brengen. Indien wij het slechts wisten, zouden de zaken er misschien des te meer om bloeien, zoo we ons nog vaker van het terrein van den slag verwijderd hielden, en aldus de verantwoordelijkheid op andere schouders — bekwamer schouders in vele gevallen — laadden.

In lang vervlogen dagen werd er in alle kinderen, zoodra zij de wieg met het schoollokaal verruild hadden, een stelregel gedruild, die hierop neerkwam, dat zoo gij iets goed gedaan wilt

hebben, gij het zelf moet doen, terwijl een tweede stelregel, die in die tijden gold, luidde, dat de manier om in het leven te slagen, is, „langzaam maar zeker” voort te gaan. Hoe verouderd en belachelijk lijken zulke theorieën ons toe in deze snelle tijden, waarin de manier en tevens de eenige manier, om op den voorgrond te treden, is, zooveel mogelijk werk te laden op de schouders van anderen — mits deze anderen de juiste lieden zijn voor dat werk — en alle werk te laten verrichten met buitengewone snelheid.

Na de begrafenis van den armen Drew werkte ik weder eenige dagen in de City, en, daar de rapporten, die mijn procuratiehouder indiende, zeer bevredigend waren, besloot ik weder voor eenigen tijd op reis te gaan. Toen ik hem dit mededeelde, viel het mij op, dat hij eruit zag alsof hij zich hiermede zeer wel kon vereenigen, hoewel hij mij dit voor geen geld zou hebben willen laten bemerken.

De reden voor zijn voldoening kende ik maar al te goed. Hij vond mij onrustig, lastig — om kort te gaan, bemoeiziek. Zelf een geboren zakenman, vond hij het veel prettiger als ik hem zijn eigen gang liet gaan.

En ik? Ik moet eerlijk bekennen, dat werk in de City mij nooit erg aantrok. Ik had er mij in begeven, omdat ik er toe genoodzaakt werd, maar waar dit mogelijk was, liet ik mijn procuratiehouder veel liever de zaken opknappen. En zoo stapte ik op zekeren morgen in den sneltrein naar Torquay en spoedde mij snel naar het eenige meisje, dat ik ooit oprecht had liefgehad. Gedurende mijn kort verblijf in Londen had ik geregeld een brief van Calvert of van tante ontvangen, om mij op de hoogte te houden hoe Rosemary vooruitging.

Volgens het laatste rapport was zij nu aan de beterende hand. Toen begon ik over de toekomst na te denken, en in het bijzonder over haar onmiddellijke toekomst. Volgens Calvert was de dokter die haar behandelde, er sterk voor, dat zij een kleine zeereis zou maken, en daarna een maand of zoo in een zacht en toch opwekkend klimaat doorbrengen. Torquay en Babbacombe waren zeer zeker gezonde plaatsen, doch het weer daar was veranderlijk en niet te vertrouwen, zeide hij. Daarom had de dokter voorgesteld, dat zij in Engeland zou scheepgaan, en over zee naar Sicilië gaan, en een poos op dat schoone eiland blijven. Taormina, zeide hij, was een heerlijke plaats om een poosje te logeren. Hij was er zelf tweemaal geweest, en had er verscheidene patienten heengestuurd, die allen zeer ingenomen waren met de plaats en er veel vooruitgegaan waren.

Lang voor de trein te Torre aankwam, hetwelk het station is dat het dichtste bij Babbacombe ligt, was ik tot de conclusie gekomen, dat zij dit moest doen. De beslissing of zij daarheen zou gaan, berustte natuurlijk bij Calvert, doch ik wist, dat een weinig overreding van mijn kant, en mogelijk ook nog een beetje van de zijde van mijn tante, gevoegd bij het advies van den dokter, hem spoedig tot Sicilië zouden doen besluiten. Toen dacht ik ook aan mijzelf. Wat zou het prettig zijn, als ik het zoo kon schikken, dat ik hen zou kunnen vergezellen!

Natuurlijk kon ik er den tijd niet voor uitbreken; natuurlijk kon ik zoo lang niet van mijn kantoor weg, want de zaak zou geheel verlopen. De lui zouden zeggen „dat ik nooit te vinden was” — zooals ik zoo dikwijls van anderen gezegd had — en het praatje zou de ronde gaan doen, dat ik mijn zaken verwaarloosde. Zooals de zaak nu stond, was ik toch reeds te lang uit de stad geweest. „Als de menschen je niet langer zien, vergeten ze je”. Ik vroeg mijzelf af, hoe vaak ik zelf deze gemeenplaats wel geuit had.

Doch ik wilde toch zoo graag met Rosemary mee: ik dacht nog eens over de zaak na, en vóór de trein Exeter bereikte had ik drie besluiten genomen. Rosemary en haar oom zouden naar Sicilië gaan, ze zouden over zee gaan, en ik ging mee.

Het was volkomen waar, dat Rosemary er veel beter uit zag, dan toen ik Babbacombe verlaten had, en mij naar Londen gespoed had om te voldoen aan Marco's dringenden oproep. Ter eere van mijn terugkeer kwam zij beneden aan het diner dien avond — de eerste maal dat zij dit sedert het begin van haar ziekte gedaan had. Welk een vroolijk quartet vormden wij, en hoe goed herinner ik het mij, hoewel er nu en dan een schaduw over mijne gedachten viel als ik plotseling weder dacht aan het treurspel dat zich had afgespeeld, en ik in mijne verbeelding weder dat bleeke, kalme gelaat op het kussen zag liggen in het kamertje, en wederom het bittere snikken van den trouwen knecht van mijn overleden vriend hoorde. Zou het mysterie, dat, naar ik voelde, aan den dood van mijn vriend vastzat, ooit onthuld worden? Zou ik het origineel van dat miniatuur ooit van aangezicht tot aangezicht ontmoeten, vroeg ik mij af.

„Je schijnt erg in gedachten verdiept”, zeide Rosemary, terwijl zij mij over de tafel heen aankeek, in een van die korte tusschenpoozen, gedurende welke mijn geest afdwaalde. „Zeg me eens, waar je over denkt”.

„Ik dacht alleen over onze plannen voor Sicilië”, zeide ik, met een leugentje, dat maar al te gereedelijk over mijn lippen kwam. „Zoover ik erover kan oordeelen, zal het heerlijk zijn, en het eenige wat me nog te wenschen overblijft, is, dat u mee gaat”, zei ik, mij tot mijn tante wendende.

„Heerlijk”. Hoe weinig bevroedde ik, terwijl ik deze woorden onnadrukkelijk uitte, welke zonderlinge en allesbehalve heerlijke verrassingen het lot nog voor ons in petto had!

(Vervolg op blz. 254 van dit nummer.)

SLOOPEND HERBOREN-NEDERLAND.
DE RIJSBURGERPOORT TE LEIDEN, GESLOOPT IN 1867.
Naar eene tekening van J. E. de la Fargue in het gemeente-archief aldaar.

SLOOPEND HERBOREN-NEDERLAND.

VI. DE KLEINERE STEDEN EN HET PLATTE LAND VAN ZUID-HOLLAND.

(Vervolg). INTERIEURS.

Voor zooverre de huizen zelf nog gespaard bleven, werd van de inwendige versiering dikwijls alles uitgebroken, wat maar eenigszins geld kon opbrengen, en bij de groote antiëk-veilingen zijn er weinige, waarbij ook niet eenige betimmeringen en beschilderde behangsels onder den hamer komen. Het meeste is echter reeds voor het buitenland opgekocht, nog vóórdat men in Holland zelf hiervan de waarde erkende, en tegenwoordig wordt van wat nog overbleef maar al te dikwijls bij openbare veilingen van particuliere huizen het snij- en schilderwerk afzonderlijk verkocht, omdat men op

deze wijze een hooger prijs hoopt te maken dan van het ongeschonden geheel te verwachten is. Veel gaat echter op deze wijze voor goed voor ons land verloren.

Het ontbrak eertijds niet aan kunstenaars en bekwame handwerkers, die geen geld wilden sparen om het inwendige van hunne woning te versieren. Zeer groote bedragen werden somtijds hieraan besteed, gelijk de nog bewaarde rekeningen kunnen uitwijzen. Deuren en trapleuningen werden van sierlijk gesneden wagenschuur vervaardigd, de wanden der zalen werden met kostbaar goudleer of gobelin bekleed of bedekt met beschilderde behangsels, waaraan schilders als Ferdinand Bol, Terwesten en Schouman hunne talenten toonden, of waarop kleinere meesters met smaak de landhuizen en werven afbeeldden of mythologische en pastorale tafereelen. De plafonds waren met fraai Italiaansch stucwerk versierd, waartusschen in het midden geschilderde doeken, waaronder allegoriën van vrede, handel en kunsten door J. de Wit, wiens nabootsing van beeldwerk in grisaille boven deuren en schoorsteenen algemeen gezocht waren en aan dit type den naam van *witjes* gaven. De schoorsteenboezems en spiegels werden in sierlijk lijstwerk gevat en tusschen de ramen en in de gangen werden vaste trumeaux en banken ingebouwd.

Dit alles was jaren lang de gezochte jachtbuit van antiquairs, die met de kostbare schilderijen en klokken ook de interieurs opkochten voor het buitenland. In Dordrecht vond men in de patricierswoningen aan Wolwevershaven en Nieuwe Haven bijna huis aan huis gobelins, goudleer of beschilderde behangsels en de ouderen van dagen herinneren zich daar een bekend Parijsch antiquair, die jaarlijks zijne vacantiédagen te Dordrecht kwam doorbrengen en dan soms met eenige wagonladingen van het mooiste goed vertrok, dat hij voor weinig geld had opgekocht, omdat de bewoners zelf nog niet de waarde hiervan kenden en voor het artistieke ervan zelf het oog verloren hadden.

In andere steden ging het al niet veel beter. Kostbaar goudleer werd met goedkoop papier behangselpapier overplakt en een bekend oudheidkundige vertelde mij nog na jaren met droefheid, hoe hij eens, navraag doende naar een zeldzaam fijn gesneden eiken trap, tot de ervaring kwam, dat men die eenvoudig had stuk geslagen en als brandhout had opgestookt!

Onnoembare schatten zijn op deze wijze verloren gegaan. Veel is verre beneden de waarde naar het buitenland verkocht en nog meer langzamerhand verwaarloosd of onherstelbaar vernield. In een tot arbeiderswoning vervalloosd of onherstelbaar vernield werd o.a. een fraai beschilderd behang door de kinderen van de huurders tot doelwit bij hun schijfschieten gebruikt en totaal stuk geschoten.

Het meest is natuurlijk geplunderd, waar ook de huizen de meeste versieringen aanboden. Het rijke Dordrecht staat hierbij vooraan, waar de prachtige eikenbetimmering uit het jaar 1626 uit het huis van A. Kluit in de Gravestraat in 1860 werd uitgebroken 1). Gelukkig vond deze eene plaats in het Rijksmuseum te Amsterdam. In het fragmentengebouw vindt men aldaar ook de interessante beschilderde balken en vakken uit 1631, afkomstig uit het huis de *Monnik* aan de Wijnstraat, gesloopt in 1895. Verder verdwenen aldaar o.a. gobelins, uit Wijnstraat 3 in 1911 en omstreeks dien tijd uit Wolwevershaven 73, beschilderde behangsels door H. W. Schweickardt, uit 1778, uit Groenmarkt 23 in 1908, door A. Schouman c. 1740, uit Wijnstraat 93, in 1903 en andere doeken uit huizen aan de Prinsstraat, de Voorstraat uit 1784, en Wijnstraat 39, een Lodewijk XV zaal

SLOOPEND HERBOREN-NEDERLAND.
DE RIETDIJKSPOORT TE DORDRECHT, GESLOOPT IN 1833.
Naar eene tekening in het gemeente-archief aldaar.

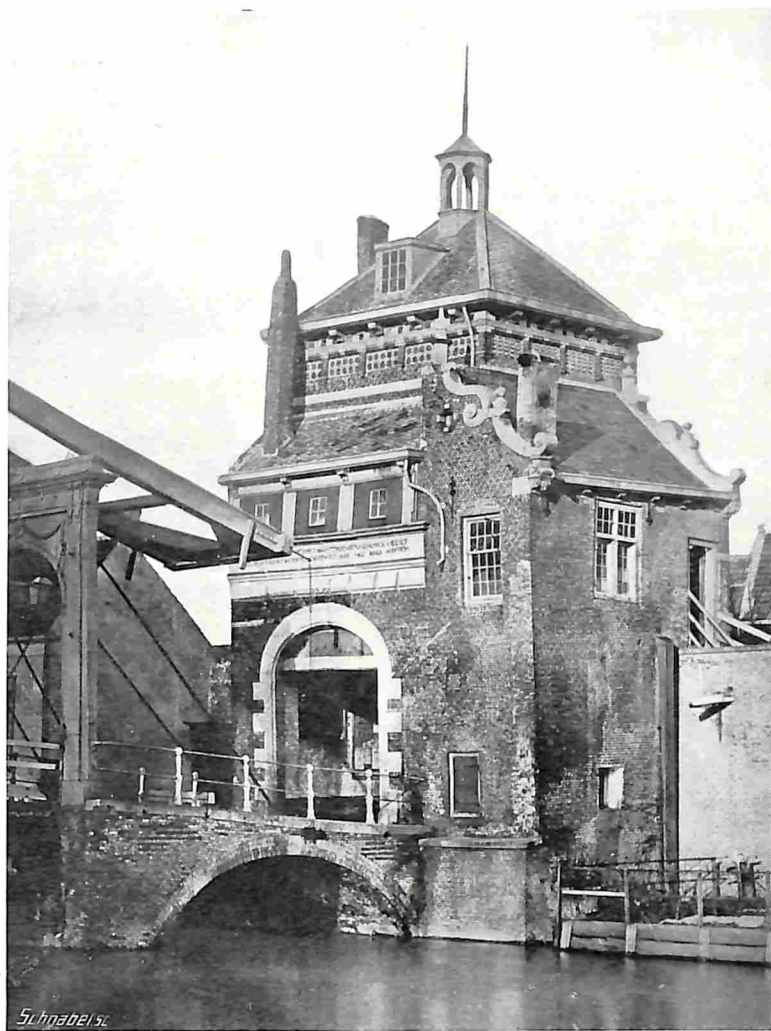
uit Voorstraat 142, in 1902, en kamerbetimmeringen uit Groenmarkt, Voorstraat 384 (uit 1784), Voorstraat 246 (Lodewijk XIV), Voorstraat 86 (17de eeuwse betimmering, uitgebroken in 1842) enz. Eene goede betimmering met zeer fraai goudleer behang, afkomstig uit de *Rozijnkorf* aan de Voorstraat, werd gelukkig door een Dordtsch kunstvriend aangekocht.

Een merkwaardig gesneden deurkalf uit het 16de eeuwse huis 's Gravenhage aan de Wijnstraat en een zeer oude schouw uit dat aan de Voorstraat 166 vonden plaatsing in het Museum Oud-Dordrecht, doch daarnaast verdwenen o.a. de rijk bewerkte schouwen en schoorsteenboezems uit huizen aan de Voorstraat, Wijnstraat 69, Blauwpoortplein 3, Wolwevershaven 73, met Daphnebeeld, Wijnstraat, met voorstelling van de wijnoogst, door C. Cuypers, 1778, en eene empire schoorsteen uit het *Kromhout*, beiden in 1902 verkocht.

Ook te Leiden werd veel uitgebroken of verkocht, waaronder in de eerste plaats te noemen valt het perceel Rapenburg 48, waaruit een zeldzaam stel gobelins door Leyniers, vier geschilderde behangsels uit het einde der 18de eeuw, een geschilderd plafond en dessus de porte door J. de Wit en al het paneelwerk te Amsterdam werden verkocht, en het perceel Rapenburg 6, dat werd opgekocht om in 1909 geheel leeggeplunderd te worden ten behoeve van eene nieuwe hui-zinge onder Heemstede. Alleen de fijne stuc plafonds bleven hier nog behouden. Goed beschilderde behangsels, door D. Dalens uit 1730 en door S. van Brienen volgden denzelfden weg als een velours behang, mooie schoorsteenen en fraai stucwerk uit verschillende perceelen, en kort geleden werd nog een goed gesneden dubbele portaalafsluiting verkocht uit het perceel Rapenburg 121. Een beter bewaard en geheel ongeschonden pendant hiervan vond plaatsing in het Stedelijk Museum, alwaar ook nog verschillende voorbeelden aanwezig zijn van de te Leiden vroeger zooveel voorkomende tafreelen van beschilderde gebakken tegels. Een zeer mooi plafond geschilderd door Van Mieris en G. Lairesse werd omstreeks 1894 verkocht uit het perceel Rapenburg 65, waarvan de verdere rijke versiering gelukkig behouden bleef. Het plafond bevindt zich thans in het bezit van den heer Friedländer-Fuld, consul-generaal der Nederlanden te Berlijn. 2)

Ook in andere gemeenten vallen verschillende verliezen te vermelden, o.a. te Gorinchem, beschilderde behangsels, te Schiedam uit 1785 aan de Zijlstraat, uit ter *Wadding* bij Voorschoten, uit *Berkel* (door N. Delin c. 1785) enz.

Na de heerenhuizen volgden de *pakhuizen*, waaronder eene zeer merkwaardige gevel met vakwerk uit 1657 aan de Dwarskorenbrugsteeg te Leiden, gesloopt in 1908, en eene goed geproportioneerde gevel aan de Brabantsche Turfmarkt te Delft, zoo ook de *molens*, wier reden van bestaan gedeeltelijk verviel door de invoering der stoommachines. Hier was het niet zoozeer de kunstige bouw, waarvan het verlies te betreuren viel, als wel de sierlijke lijn, die de molens aan het silhouet van de stad verleenden. Te Leiden ontnam de slooping van de *Oranjeboom* uit 1734, in 1904 de grootste bekoring aan het Plantsoen, te Schiedam staat nog slechts een klein deel der molens, en van de 53 molens op het Dordtsche eiland, waarvan er 26 aan de drukke houthandel hun ontstaan dankten 3), zijn er nog slechts enkele aanwezig. Hoe schilderachtig was niet volgens de oude prenten de aanblik van

SLOOPEND HERBORNEN-NEDERLAND.
DE SPUIPOORT TE DORDRECHT, GESLOOPT IN 1870.
Naar een foto in het gemeente-archief aldaar.

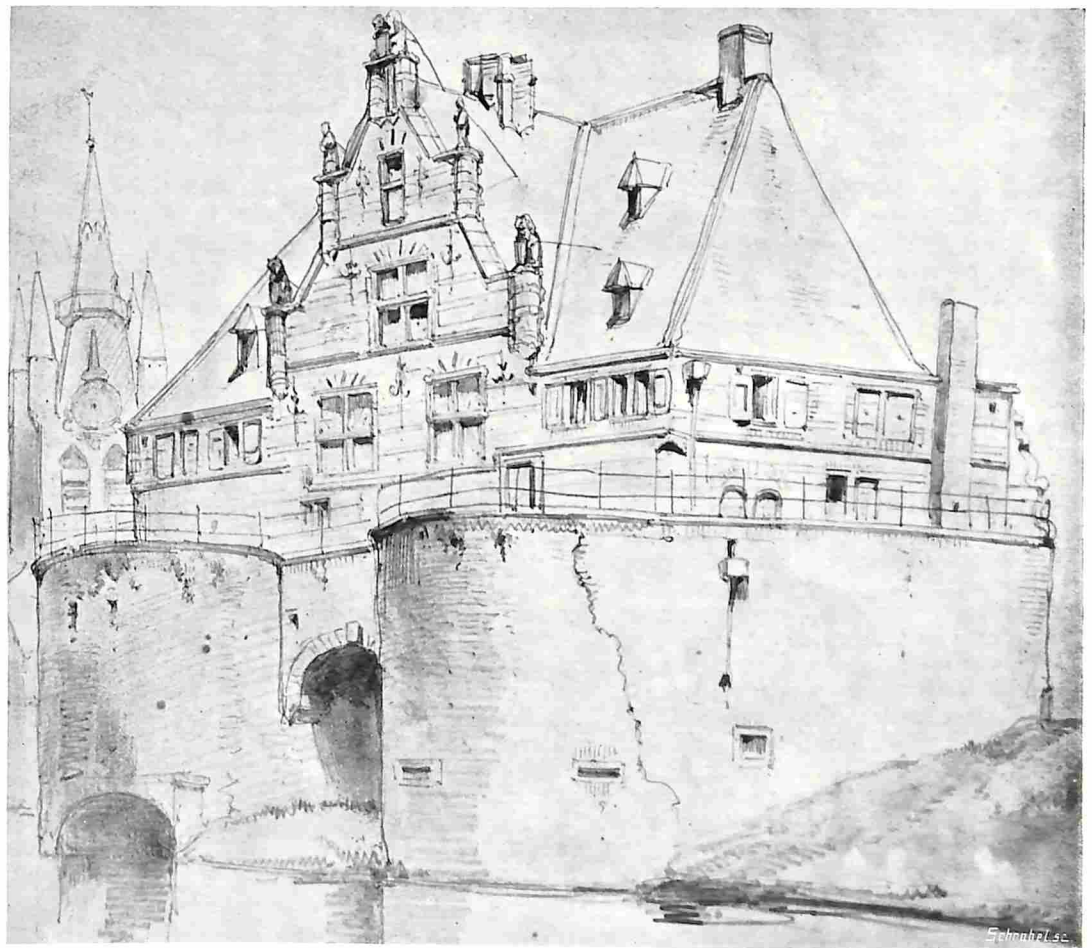
den Noorderdijk, de Lijnbaan, den 's Gravendeelschen dijk en den Weeskinderendijk, waar respectievelijk 14, 4, 10 en 11 molens hunne wieken in de lucht staken en aan het landschap eene eigenaardige bekoring gaven, die hierin slechts door de Zaanstreek werd overtroffen!

OPENBARE GEBOUWEN.

Het verlies aan *openbare gebouwen* is geringer dan dat der particuliere huizen, doch tref niettemin, wanneer men nagaat, wat alzoo in de laatste eeuw verloren ging.

Voorop staan hierbij de *staatspoorten*, die, behalve bij de vestingen, reeds lang hunne militaire beteekenis verloren hadden. De zware middeleeuwsche verdedigingspoorten maakten in de 17e en 18e eeuw plaats voor sierlijke poortgebouwen, die meer dienden om de toegangen tot de stad te sieren, dan om aan een ernstigen vijand het hoofd te bieden. Slechts enkele oude vestingpoorten, zooals de mooie Oostpoort te Delft en de Havenpoort te Vianen, waren nog gespaard gebleven, doch de sierpoorten, die hiervoor in de plaats traden, waren in 1813 nog nagenoeg allen aanwezig. Enkele hiervan vielen reeds in de eerste helft der 19de eeuw en eene ware afbraakwoede trad in, toen de stedelijke accijnzen waren afgeschaft en daarmede de reden verviel om eene afsluiting van de stad te behouden. De poorten zelf werden toen overbodig en men

haastte zich om die nu te verwijderen, omdat men er slechts een sta-in-den-weg in zag, onverschillig of het verkeer aan grotere doorgangen behoefte had. Men lette er daarbij niet op of die poorten op zich zelf als bouwwerk ook belangrijk genoeg waren om te behouden. Eerst veel later heeft men de waarde hiervan ingezien en heeft men, zooals nog kort geleden te Haarlem, aan de eischen van het verkeer trachten tegemoet te komen met behoud van het poortgebouw.

SLOOPEND HERBORNEN-NEDERLAND.
DE SINT JORIS OF WATERSLOOTSCH E POORT TE DELFT, GESLOOPT IN 1846.

Te *Dordrecht* bleef gelukkig de rijk versierde Groothoofdspoort gespaard en het eenvoudige Catharijnepoortje, dat zoo'n aardige omljsting vormt voor het prachtige riviergezicht. Achtereenvolgens verdwenen daar in 1833 de *Vriesepoort* uit 1630, de sierlijke *Riedijkspoort* uit 1590 (zie bladz. 246) en het *Melkpoortje*, in 1834 volgde de oude *Joppertoren*, omstreeks 1865 de *Sint Jorispoort*, in 1870 de zeer mooie *Spui-poort* (afb. op de vorige bladz.) en daarna nog de minder belangrijke binnen- en buiten *Vuilpoort* en de *Blauwpoort*, uit 1672, die zelf eene oudere mooiere vroeg 17de eeuwsche poort verving. Vooral de Riedijkspoort en de Spui-poort waren monumenten van groote kunstwaarde.

Delft behield nog de schilderachtige Oostpoort met waterpoort, doch verloor de *Schiedamsche* of *Ketelpoort*, waarvan reeds vóór 1792 de aardige gothische voorpoort met torentje was afgebroken de *Schoolpoort*, de *Wateringsche poort*, de *Haagpoort*, de *Koepoort* en de *Sint Joris* of *Waterslootsche poort*, uit 1573, waarvan op de vorige bladzijde eene afbeelding is geplaatst, die de poort weer geeft in den tijd van verval. Het oude bastion was vroeger door een zwaren muur omgeven, op de plaats waar onze afbeelding het spichtige ijzeren hekje toont, en het dak werd bekroond door een sierlijken schoorsteen met ijzeren topversiering. De baksteen gevels met banden van zandsteen doorsneden en met fraaie sierankers getooid en de slanke trapgevel prijkt met schilddragende leeuwjes op de hoeken. De rijke versiering van deze poort houdt er wellicht verband mede, dat in dit gebouw vroeger de Hooge Vierschaar van Delftland gevestigd was.

In *Leiden* bleven de stads-poorten tot 1863 behouden, doch toen brak de sloopingswoede dan ook in dubbele mate los en in vier jaren werden achtereenvolgens gesloopt de *Heerenpoort* uit 1682, de *Koepoort* uit 1671, de *Marepoort* uit 1664 en de *Wittepoort* uit 1650, met voorpoort uit 1592 en toren uit 1735, waarna spoedig ook de *Rijnsburgerpoort* en de *Hoogewoerdspoort* uit 1659 met toren uit 1669 volgden. Een hevig verzet tegen dit vandalisme wist gelukkig althans twee poorten voor een dergelijk lot te sparen, de *Zijlpoort* en de *Morschpoort*, beiden gebouwd door den Leidschen stadsbouwmeester W. van der Helm, de eerste versierd met beeldwerk van Rombout Verhulst. Deze twee poorten sieren nog heden twee toegangen tot de stad en doen te meer het verlies aan stadsschoon betreuren, dat opgeofferd werd aan de overdreven zoogenaamde eischen van het verkeer.

De eerste afbeelding op de volgende bladzijde toont de *Wittepoort*, van den Haagweg gezien met de oude brug en de voorpoort en links hiervan het bastion en de toppen der huisjes aan de *Weddesteeg*, waaronder *Rembrandt's* geboortehuis. In den linkerhoek, over den Rijn ziet men den nog behouden koepel van de *Morschpoort*. De *Rijnsburgerpoort* met drie thans verdwenen molens is afgebeeld (boven dit artikel) naar eene tekening van J. E. de la Fargue, waarop ook nog de oude wal is weergegeven. Voor de *Hoogewoerdspoort* (op deze bladzijde afgebeeld) koos ik de stadzijde om te toonen hoe goed de poort hier het stadsbeeld afsluit. Bij de *Koepoort*, van den Singel genomen, ziet men (op de tweede afbeelding op de volgende bladz.) links de brug over de *Koepoortsgracht*, die later werd gedempt en tot *Doenzastraat* verdoopt.

Ook in de andere steden verdwenen de meeste poorten, o.a. drie poorten in *den Briel*, eene poort in *Woerden*, afgebroken in 1873, enkele poorten in *Gouda*, *Schiedam* en *Vlaardingen*, de mooie *Utrechtsche poort* in *Oudewater* uit 1607 en de *Waterpoort* te *Gorinchem* uit 1642. Tegen het sloopen van deze laatste poort in 1893 werd terecht een krachtig protest geuit en men heeft althans den vorm bewaard door de poort weder op te bouwen in den tuin van het Rijksmuseum te Amsterdam.

De poort, waarvan wij op bladz. 250 eene afbeelding geven van den met beeldwerk versierden doorgang, had eene verdieping met twee groote kruiskozijnen en sierankers en een hoog oplopend slank tentdak met open achtkant koepeltorentje, en herinnerde

aan de nog aanwezige *Dalemsche poort*. Het beeldwerk in het fries boven den poortdoorgang vertoont tusschen de wapens van Arkel en van *Gorinchem* eene cartouche met de voorstelling van Jan van Arkel, die door den vijand achtervolgd, zich met paard en al aan de hamei in de poort optrok en den vijand, die niet op eene dergelijke krachtproeve verdacht was, onder zich door liet stormen, om daarna snel de poort te sluiten.

Doch niet alleen de massieve stadspoorten, ook meer onschuldige kleine versieringen werden opgeofferd aan de eischen van het verkeer. Te *Vianen* bedacht men, dat de pomp op het groote Marktplaats het verkeer belemmerde en thans is deze bij het Rijksmuseum te Amsterdam opgesteld, en te *Vlaardingen* werd voor 4 of 5 jaren eene sierlijke houten kraan geheel onnoodig afgebroken. Sterk spreekt daar het verlies in stadsschoon, omdat de kraan een geheel vormde met het aardige havengezicht. Het magere ijzeren moderne kraantje voldoet thans waarschijnlijk beter en werkt wellicht economischer, doch het haalt niet bij het oude in sierlijkheid en het werkt meer storend dan verheffend in het stadsbeeld. (Slot volgt.) J. C. OVERVOORDE.

1) Afgebeeld in de serie Oude bestaande gebouwen van de Mij. van Bouwkunst No. 80 en 81.

2) Een dessus de porte en een schoorsteenstuk uit de kleine tuinkamer werden door Mr. Kneppelhoud van Starckenburg uitgebroken.

3) Hiernaast waren er 13 oliemolens.

HET PRAATGRAGE VROUWTJE.

EEN jong vrouwtje, Natalia Michailowna, pas terug van haar Jaltasche reis, vertelde haar man opgewonden gedurende den maaltijd, hoe prachtig het in de Krim was geweest. Vol trots keek deze naar haar getogen gezichtje, luisterde aandachtig en vroeg af en toe iets.

„Het leven daar moet buitengewoon duur zijn, nietwaar?”

„Dat is wel wat overdreven, lieve. Ik had b.v. met Julia Petrovna samen een zeer nette, geriefelijke woning voor twintig roebel per dag. Je kunt dat heelemaal inrichten, zooals je dat zelf verkiest, lieve man. Ja, als je uitstapjes in de bergen maken wilt, dan... b.v. naar de Ali Petri... een paard en een gids neemt — ja, dan wordt het duur. Vreeselijk duur! Maar, lieve Wassili, wat zijn dat ook voor bergen! Stel je eens hooge, héél hooge bergen voor, duizend maal hooger dan een kerk... daarboven mist, niets anders dan mist... beneden reusachtige rotsen... en dan die dennenboomen... Ach, ik wil er liever niet meer aan terugdenken!”

„Daar schiet mij juist iets te binnen. Toen je weg was, heb ik in een courant iets over de Tartarsche gidsen gelezen... Dat schijnen gevaarlijke kerels te zijn! Is het werkelijk zoo'n bijzonder slag van menschen?”

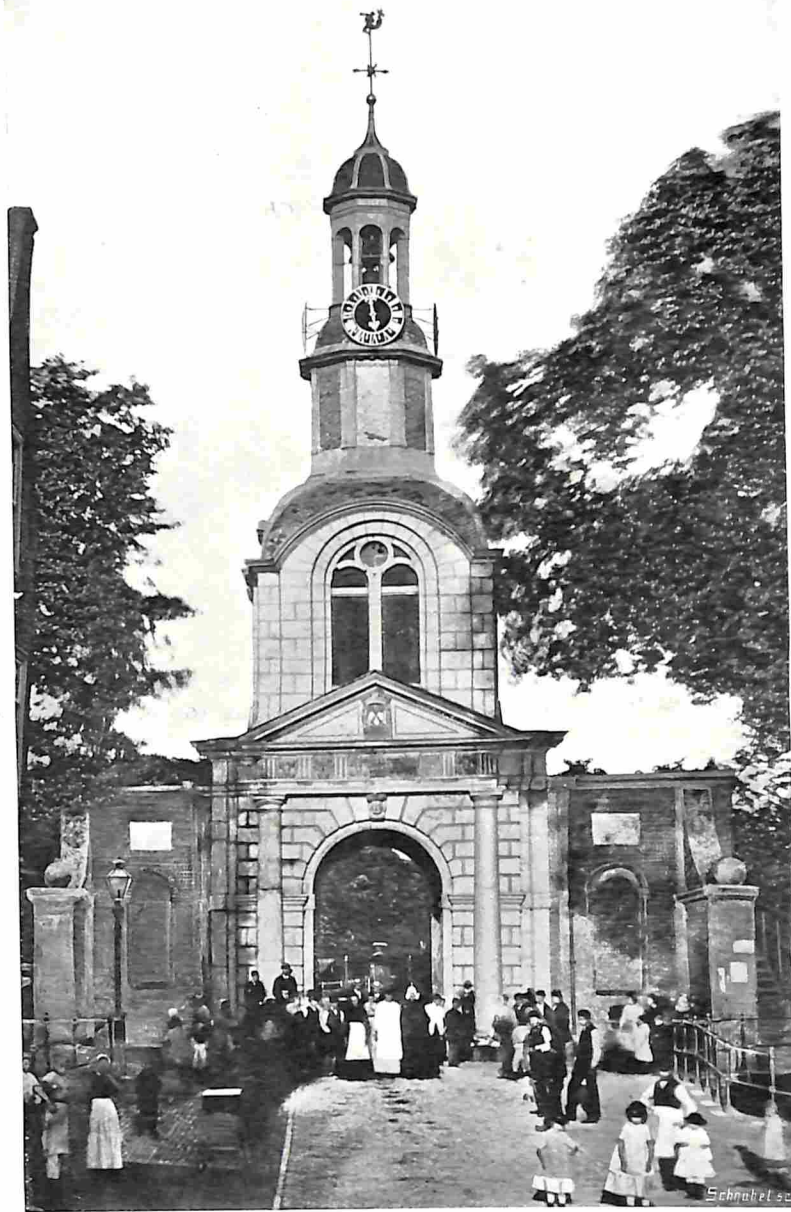
Natalia Michailowna trok een minachtend gezicht en schudde het hoofd.

„Het zijn heel gewone Tartaren, anders niet... Ik heb ze alleen maar in de verte gezien, héél vluchtig... Men maakte mij er op attent, ik heb er verder geen acht op geslagen. Weet je, liefste, ik had een afkeer van al die Tscherkessen, Grieken en Mauren!”

„Het moeten vreeselijke Don Juans zijn”.

„'t Is mogelijk, er zijn altijd lichtzinnige vrouwen, die...”

Natalia Michailowna sprong plotseling op, alsof haar iets vreeselijks overkomen was, keek haar man verschrikt aan en zei, terwijl ze den klemtoon op ieder woord lei: „Lieve Wassili, wat zijn er toch onfatsoenlijke vrouwen! Ontzettend onfatsoenlijk! En niet alleen in den minderen stand of middenklasse, maar ook onder de aristocratie! 't Was gewoon afschuwelijk; ik kon m'n oogen niet gelooven! Zolang ik leef, zal ik het niet vergeten! Hoe kan een vrouw zich zoo vergeten, dat je... ach, lieve Wassili, ik durf het niet te vertellen! Daar heb je nu b.v. m'n reisgenoot, Julia Petrovna... Die heeft zoo'n netten man en twee kindertjes, ze is van goede familie, doet altijd zoo heilig en plotseling, kun je je 't voorstellen... maar 't blijft natuurlijk

SLOOPEND HERBOREN-NEDERLAND.
DE HOOGWOERDspoort TE LEIDEN, STADSZIJDE,
GESLOOPT IN 1876.

Naar een foto in het gemeente-archief aldaar.

SLOOPEND HERBOREN-NEDERLAND.
DE WITTE POORT TE LEIDEN, VAN DEN HAAGWEG AF GEZIEN, MET DE OUDEBRUG EN
DE VOORPOORT. GESLOOPT OMSTREEKS 1865.
IN DEN LINKERHOEK DE KOEPEL VAN DE NOG BEHOUDEN MORSCHPOORT.
Naar eene tekening in het gemeente-archief aldaar.

onder ons.... Geef je je woord van eer, er met niemand over te spreken?"

„Wat denk je wel? Het spreekt toch vanzelf, dat ik het niemand vertel”.

„Dus je woord van eer? Vergeet het niet! Ik geloóf je....”

Het vrouwtje lei haar vork neer, zette een geheimzinnig gezicht en fluisterde:

„Stel je voor.... Julia Petrowna maakt een uitstapje te paard in het gebergte.... 't Is prachtig weer! Zij rijdt met haar gids vooruit, ik een eindje er achter. We hebben ongeveer drie à vier werst gereden, begrijp goed, lieve Wassili, toen Julia op eens begint te gillen. De Tartaar grijpt haar om 'r taille, anders was zij uit het zadel gevallen.... Ik rijd met mijn gids naar haar toe.... Wat is er gebeurd?"

„Ach!” gilt ze, „ik sterf! Ik voel me zoo naar! Ik kan niet verder rijden!” Stel je mijn schrik voor zeg man! „Laat ons dan terugrijden”, zeg ik.

„Nee”, antwoordt ze, „Natalia, ik kan niet terugrijden, als ik nog een stap doe, sterf ik van pijn! Ik heb kramp!” En ze smeekte mij en mijn Suleiman, naar de stad terug te keeren om kalmeerende druppels te halen; die zouden haar helpen”.

„Wacht even.... Ik begrijp je niet heelemaal....” stotterde Wassili en wreef zich over zijn voorhoofd:

„Zoo-straks heb je verteld, dat je de Tartaren alleen in de verte gezien hebt en nu vertel je me van een Suleiman”.

„Och, jij met je woordzifterij!” antwoordde de jonge vrouw met gefronst voorhoofd, maar zonder een zweem van verlegenheid.

„Ik kan het niet uitstaan, dat iemand dadelijk zoo achterdochtig is! 't Is àl te dwaas!”

„Ik twijfel niet aan je woorden maar.... er is toch geen enkele reden om te jokken. Als jij met een Tartaar gereden hebt, in God's naam, maar waarom draai je er dan omheen?”

„Hm! Een merkwaardige man! Is jaloersch op Suleiman! Ik zou dan wel eens willen zien, hoe jij zonder gids door de bergen gekomen was. Ja, dat had ik willen zien! Als je niet weet, hoe 't daar is, deedt je beter te zwijgen! Zonder gids kun je er geen stap doen”.

„Och, wat je zegt!”

„Praat nou niet zoo dom! Jou vrouw is gelukkig niet zoals Julia! Ik zal geen partij voor haar trekken. Ik wil niet voor een heilige doorgaan; maar zoo heb ik me nog nooit vergeten Suleiman mocht bij mij nooit een bepaalde grens overschrijden. Nee, nooit! Mamethul zat dikwijls bij Julia wie-weet-hoe-lang; maar bij mij, zoodra 't elf uur geslagen had, riep ik: „Suleiman, verdwijnt!”

En het domme Tartaartje deed het ook. Hij stond onder mijn strenge tucht, begrijp je. Mopperde hij over het geld of om iets anders, dan zei ik dadelijk: „Hè! Wat?” Hij werd dan vreeselijk bang.... ha, ha, ha.... Hij had gitzwarte oogen, zooals zwarte kolen, en dan zoo'n domme kleine Tartarentronie, zoo dom en leuk.... Ja, zóó heb ik hem behandeld, begrijp je wel!?”

„Dat kan ik me best voorstellen....” bromde de man, terwijl hij van z'n brood balletjes draaide.

„Wat dwaas van je, lieve man! Ik weet wat je denkt! Maar ik verzeker je, hij mocht bij mij op onze tochten een bepaalde grens niet overschrijden. Als wij b.v. in de bergen reden of naar de watervallen, riep ik altijd: „Suleiman, rijdt achter me aan! Vooruit!” En de arme kerel reed altijd achter me.... zelfs toen.... Op de meest idyllische plekjes, plaagde ik hem en zei: „Maar je mag vooral niet vergeten, dat jij maar een Tartaar bent en ik de vrouw van een Staatsraad!” Ha, ha, ha!”

Het jonge vrouwtje schaterlachte, keek vluchtig om, trok een verschrikt gezicht en fluisterde: „Maar Julia! Nee, maar, die Julia! Waarom zal men zich ook niet eens amuseeren en wat afwisseling in het eentonige leven zoeken? Dat kan ik wel be-

grijpen, lieve Wassili. Dat kun je allemaal best doen.... Amuseer je, niemand zal je daarom veroordeelen; maar het ernstig opnemen, scènes maken, dat gaat mijn begrip te boven! Stel je voor, ze was jaloersch! Is dat niet dwaas? Eens kwam Mamethul Adonis aan haar deur.... Ze was niet thuis.... Toen riep ik hem bij mij binnen.... We babbelden over koetjes en kalfjes.... het zijn toch koddige menschen! En vóór we 't wisten, was de avond om.... Plotseling stormt Julia naar binnen.... snelt als een furie op mij en Mamethul toe.... en maakt een spektakel.... schandelijk! Daar begreep ik niets van!”

De goede Wassili schraapte zijn keel, toonde een kwaad gezicht en ging de kamer op en neer.

„Keurig heb je daar geleefd, dat moet ik zeggen!” bromde hij met een zuren glimlach.

„Wat ben je toch een domme man!” riep Natalia Michailowna beleedigd uit. „Ik weet, wat je denkt! Altijd heb je zulke leelijke gedachten! Nooit zal ik je weer wat vertellen! Nóóóit!”

Het jonge vrouwtje trok een lipje en zweeg.

Vrij bewerkt naar een novelle van Anton Tschechow door
BETSY KATER.

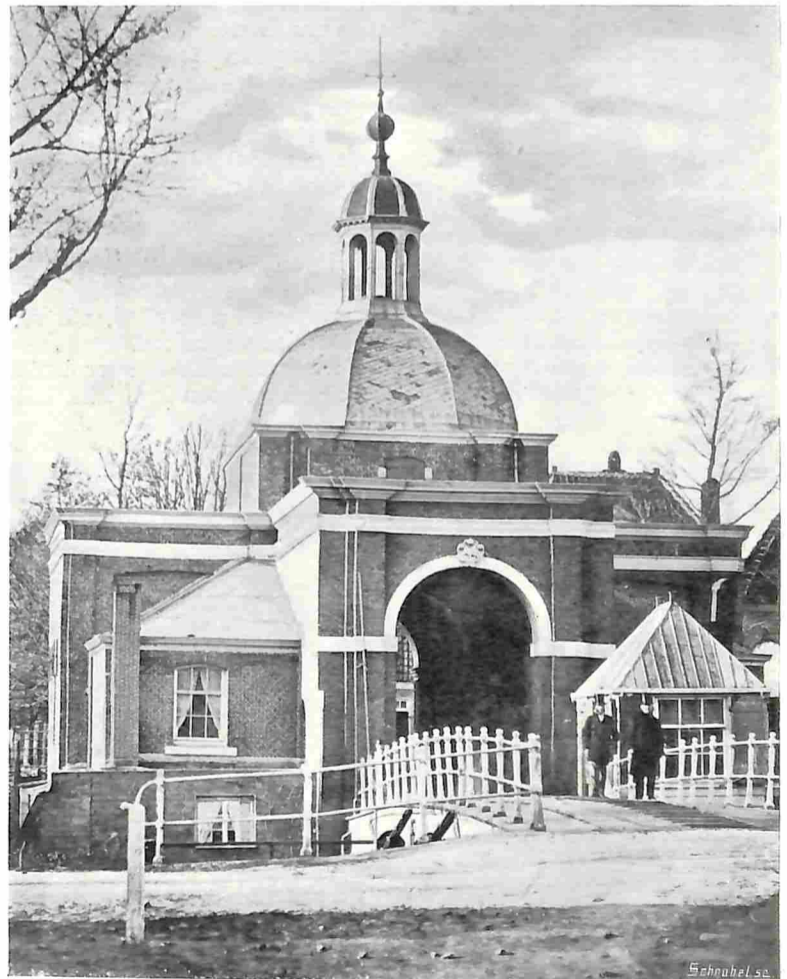
Het Huis „Nieuw-Herlaer”.

(BIJ DE VOORPLAAT).

OP de grensscheiding van Vught en St. Michiels-Gestel en haast aan den weg, die deze beide gemeenten weder verbindt, ligt 't huis „Nieuw-Herlaer”, waarvan slechts weinig gespaard bleef. Daarom zullen wij ons hier tot maar enkele gegevens bepalen.

In de onmiddellijke nabijheid ligt nog een onaanzienlijk overblijfsel van Oud-Herlaer dat in eene boerderij veranderd is: „*Sic transit gloria mundi*”.

De gansche omgeving is hier met oude en nieuwere „Huizen” als bezaaid geweest. Behalve Maurick, Kuizerick, Ruwenberg, Mughevel, Zegenwerp, Haenwijck, enz. brengen ook de nieuwere als Zionsburg (op het voormalig goed der Joanniters); Leeuwenstein, Reeburg, Bergen, Amelia, Roucoulère, Crayensteyn, Wargashuize enz. veel afwisseling in het schoone landschap, dat zich aan

SLOOPEND HERBOREN-NEDERLAND.
DE KOEPOORT TE LEIDEN, GESLOOPT IN 1864.
Naar eene tekening in het gemeente-archief aldaar.

de oude stervormige vestingwallen van Den Bosch aansluit. Ofschoon het jaar, waarin Nieuw-Herlaer ontstond, met historische zekerheid is vast te stellen, kan men toch den leeftijd van de oudste overblijfselen ervan zeer goed bepalen. Zoo behoort de achthoekige uitkijktoren, met een eenvoudig-gebogen, achthoekig dak bekroond, tot het begin der XVe eeuw. Deze toren is het eenige oude gedeelte, dat van Nieuw-Herlaer overbleef, ofschoon zijn achthoekige helm eenigszins gewijzigd is. Het voormalige kasteel stond achter den toren (van den straatweg af gerekend), terwijl het tegenwoordig (ervoor) staat. De basse-cour was omsloten door eene ringmuur, die aan twee zijden van schietgaten voorzien was. De ingangspoort bij de valbrug werd geflankeerd door een paar rolronde torens, die op den hoek het paviljoen stonden. Een en ander is ontleend aan oude afbeeldingen, die nog eenig denkbeeld van Herlaer's ouden luister geven.

De nabijheid der Dommel stelde den Heer steeds in de gelegenheid, om binnen zéér korten tijd de kasteelgrachten en de omliggende beemden diep onder water te zetten en zich aldus tegen een aanval van nabij te vrijwaren.

Het kasteel Nieuw-Herlaer is steeds een veilige streek geweest, zóó zelfs, dat het nog in de XVIIe eeuw, toen de kartouwen reeds een heel andere strijdwijze dan in de middeleeuwen in 't leven riepen, een veilig toevluchts-oord was.

Zoo verneem wij hier den laatsten militairen gouverneur van Den Bosch, n.l. Antony Schets, baron van Grobbendonck en Mgr. Ophovius, laatsten Bisschop van Den Bosch vóór de in-neming dezer stad in 1629 op Herlaer schuilen.

Het Huis Nieuw-Herlaer behoorde van ouds aan Willem van Randerode van der Aa, vervolgens aan zijn zoon Floris en zijn kleinzoon Willem Florissoon v. d. Aa. In 1449 is Hendryck v. d. Aa Gerritssoon, heer van Nieuw Herlaer.

Na de helft der volgende eeuw wordt het geslacht Proening van Deventer met Nieuw-Herlaer beleend. In de XVIIe eeuw werd N. Herlaer in twee half-heerlijkheden gesplitst, totdat Heerine Maria, gravin van Welderen, de half-heerlijkheid ophief en de heerlijkheid weder herstelde, zooals zij vroeger geweest was.

Na haar huwelijk met David baron van Bonstetten werd 't oude kasteel geheel afgebroken wegens bouwvalligheid en een nieuw daarvoor in de plaats gebouwd in 1791. Van het oude bleef alléén de toren staan.

Den 15 Nov. 1798 verkocht de baron van Bonstetten het kasteel aan Thomas Cornelis van Ryckevorsel te 's Hertogenbosch.

Spoedig daarna veranderde Herlaer weder van bezitter; het werd thans geheel van zijn oorspronkelijke bestemming vervreemd en in een Seminarie veranderd. De verbouwingen van 1806, 1816 en 1819 hebben het kasteel geheel van aanzien veranderd.

In 1834 werd het kasteel van Herlaer verplaatst en Herlaer tot eene instelling voor Doofstommen ingericht, hetgeen het tot 1910 gebleven is.

Foto C. Steenberg.
DE WATERPOORT TEGORINCHEM,
GESLOOPT IN 1893.

WEDER OPGEBOUWD IN DEN TUIN
VAN HET RIJKSMUSEUM TE AM-
STERDAM, BIJ DE HOBBERMASTRAT.

dan blijkt al dadelijk dat vrees en vereering naast elkander komen te staan in naturalistische denkwijzen.

Het bizondere, het afwijkende van den norm in de Natuur, gaf overal ter wereld aanleiding tot een cultus van legendarische begrippen. Dat is het waarom de witte olifant, de albino van

Toen werd het nieuwe Instituut betrokken en Herlaer verlaten. Sedert een paar jaren wordt het nu bewoond door een convent van uit Frankrijk afkomstige Benedictinen, die om een dubbele reden n.l. zoowel om hare ongevoelheid in den wapenhandel alsook om haar godsdienstig kloosterleven zoover mogelijk verwijderd staan van de onversaagde ridders, die daar voorheen lans, strijdnots en schild hanteerden.

DR. C. F. X. SMITS.

HET WITTE PEERD.

Op de Veluwe, waar bij nacht en ontij nog spoken rondwaren, waar witte juffers, zwarte honden, weerwolven en andere verschijningen den landman nog schrik vermogen aan te jagen, daar kent men het, 't Witte Peerd, dat in razende vaart door het kreupelhout zich een weg breekt, in vliegende ren de heidevelden oversteekt om weer schuil te gaan in dichte pijnbosschen, waar het schimmige spooksel verdwijnt in de geheimzinnige schemering, welke blauwt tusschen de rossig bruine dennestammen.

Praat er niet tegen in, — wie het gezien heeft, wie den angst heeft doorstaan te zullen worden verpletterd onder de hoeven van het Witte Peerd, dat rook- en vuurblazend uit de wild snuivende neusgaten zijn weg kruiste en de stille eenzaamheid van bosch en heide vulde met eenzaamheid van verschrikking, — wie dat doormaakte, houdt weer voor eenige geslachten de overtuiging levend aan het bestaan van het gevreesde Witte Peerd.

Een oude boschbeider winterdag bezig, hoe hij eens op een mistigen venterdag was in een heidekuil grind te horden, toen hij opschrok door een woest gekraak in de takken van een dichtbijzijnd boschje. Zich oprichtend zag hij een wit reuzenpaard naderen, dat fel brieschend in wilde galop de heide opstoot; hoefgestamp daverde aan over de heide, vlak voor den grindkuil steigerde het paard hoogop.

Doodelijk verschrikt stortte de man voorover op aarde, hij hoorde den geweldigen sprong, die het witte paard boven hem maakte, voelde de „zuiging" der lucht, en eerst toen hij geen geluid van het wegdravende dier meer hoorde dorst hij overeind te komen en te kijken. Doch het Witte Peerd was reeds weer opgenomen in den mist, zwak dreunde nog van uit de verte het bolderende hoefgestamp over de grijze heide.

't Was een slecht voorteeiken geweest, want dien winter nog stierf 's mans oudste kind . . .

Het is wel interessant eens na te gaan waaruit dergelijke meeningen in de gedachtenwereld der primitief aangelegden ontstonden. En dan blijkt al dadelijk dat vrees en vereering naast elkander

komen te staan in de Natuur, het bizondere, het afwijkende van den norm in de Natuur, gaf overal ter wereld aanleiding tot een cultus van legendarische begrippen. Dat is het waarom de witte olifant, de albino van het ras, in Zuidelijk Azië vereerd wordt, om een voorbeeld te noemen. Nu komt een geheel wit paard buiten het Arabische paardenras maar zelden voor; oude appelschimmels mogen hun vlekken laat verliezen, — een geheel wit ros is steeds een uitzondering geweest en daarom heeft vanouds de aanvoerder in den strijd, het opperhoofd van een stam, de strijdbare proefte zich, om boven zijn omgeving in vertoon van aanzienlijkheid uit te blinken, een wit paard als rijdier verkoren. De vereering der strijdbare helden eischt het voorwerp van vereering en ook de belichaamde vrees voor de geduchte macht op „het witte paard" gezeten. Dit stemt nu eenmaal overeen met de in de volksziel aanwezige hooge verschijning van goden en helden op een wit rijdier. Hierin ligt ook de grond, waarom in verschillende landen nog bij groote plechtigheden de bespanning der vorstelijke praalkoetsen uit witte of isabellakleurige paarden bestaat, evenals Romeinske keizers en veldheeren zich op hun zegetochten door Rome's straten

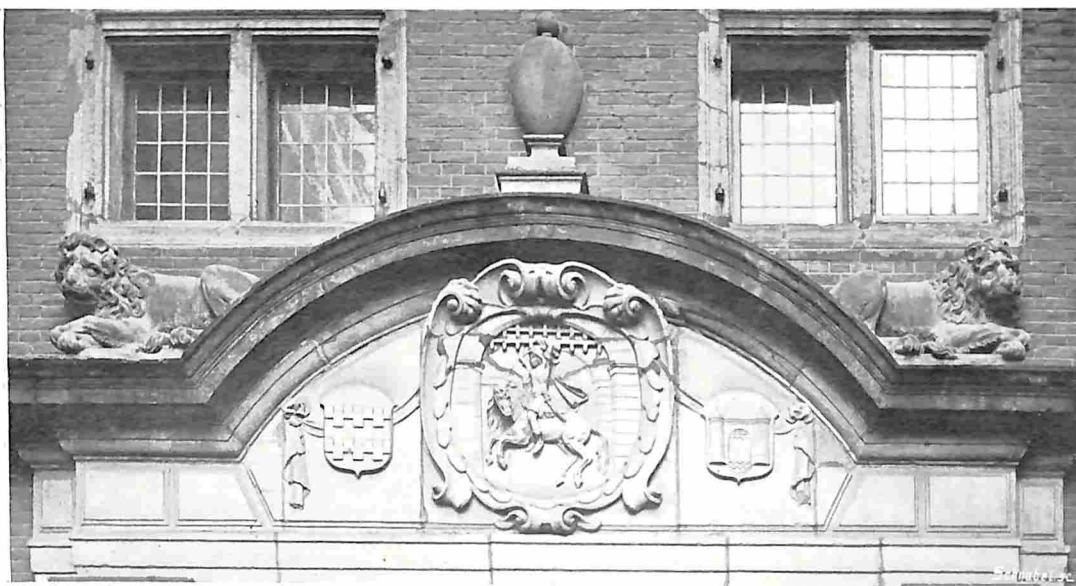

Foto C. Steenberg.

HET BEELDWERK IN HET FRIES BOVEN DEN DOORGANG VAN DE
GORCUMSCHE WATERPOORT.

Foto H. F. D. Munné.

BIJ DE BEEK OP WOLFHEZE.

WOLFHEZE BEDREIGD.

de karossen getrokken wenschten door roomwitte paarden. In sommige tijden en landen leefde bij een verdrukt volk de hoop, dat eenmaal, wanneer 's lands nood ten hoogsten top gestegen was, een mythische held herleven zou en verschijnen op zijn witte paard, om vrijheid en welvaart terug te brengen aan zijn trouwe vereerders.

We herinneren aan het witte paard van Buddha, aan den sneeuw-witten muilezel van Mahomed. Galathe, waarop Hector reed, was van melkwitte kleur, en zoo lezen we ook van „Sleipnir”, den grauwen hengst met acht pooten, waarop Odin, de god der Noorsche mythologie, zich in vliegende vaart over land en zee door de lucht bewege kon. Sleipnir verbeeldt den wind, dienaar der goden, welke hen op snelle voeten het heelal doorvoert. Volgens een andere Noorsche mythe zou de wintersche rijp bestaan uit de bevrozen schuimspatten van het brieschende godenpaard „Hrimfaxi”, het rijdier van den Nacht, dat met bevroren manen op aarde omging.

Vermoedelijk moeten we, tot verklaring der in Noorsche landen heerschende vrees voor de verschijning van het witte paard, teruggaan tot deze gestalten der vóór-christelijke godenleer. Wat eenmaal als verbeelding der natuurlijke dingen gevoeld werd is in de nawerking dezer symbolen als spooksel met ongunstigen invloed op der menschen lot gevreesd geworden.

Toch is het eigenaardig, dat bij de verschijningen, door Johannes in het Boek der Openbaringen vermeld, de dood eveneens als rijdend op een vaal paard wordt gesymboliseerd, wat mogelijk in christelijken zin later de vrees voor het zien der wilde jacht van Wodan, gezeten op zijn witten paard, of de ongunstige betekenis van de verschijning dezer heidensche spooksels beïnvloed heeft.

Er moet daarnaast echter ook in menig land een tijd zijn geweest, waarin de landbouw reeds op tamelijk hoogen trap stond, terwijl in de onontgonnen deelen des lands nog wilde paarden rondzwierven, welke geducht werden om hun bezoek aan te velde staande gewassen, als overal schrik en verwoesting aanbrengend. De vrees daarvoor kan moeilijk thans nog nawerken in de gemeederen der landelijke bevolking, doch wel is er om die plots verschijnende wilde paarden heen eenmaal een legendenschat geweven, die hen o.a. uit zee opduiken deed en geheimzinnig verdwijnen; de nawerking dezer legenden houdt vaak langer stand in de eeuwen der voortschrijdende beschaving dan men oppervlakkig denken zou.

Tal van eeuwen zijn vervlogen sedert het geloof aan de wilde ritten der „nacht-mare” uit de Germaansche Mythologie algemeen was. En toch is de vrees voor dat spook, „de nachtmerrie” ook ten onzent nog niet geheel uitgestorven. G. DE GRAAF.

WEER wordt een mooi stukje natuurschoon in Gelderland bedreigd: het bekende landgoed Wolfheze zal weldra publiek worden verkocht.

Noem Wolfheze! En hij, die dit plekje natuur kent, denkt aan een oord, waar de natuur al haar schoonheid heeft geconcentreerd, terwijl de mensch niet mee heeft helpen verfraaien, waar een oneindige variatie en modulatie van tonen en tinten verrast en ontroert.

Wie, die er is geweest (vreemd, dat dit nog niet van alle landgenooten kan gezegd worden), is niet getroffen door die woude-reuzen op Wolfheze, gekloofd en gewrongen van ouderdom, door de geweldige grootheid van „duizendjarige den” en „Wodans-eiken”? En wie van hen kent het beekje niet met zijn grillige krommingen en tallooze wendingen, met de karakteristieke vondertjes en dwarsgeworpen boomstammen? Zacht ritselt het water onder uitgeholde duistere oeverkanten, somtijds overwelfd door stekelige braambesbogen....

Hier blijven de bloemen vredig hun schoonheid uitbloeien, onaangeraakt door menschenhand, rustig als zij daar staan tusschen en onder het overheerschend boomen-schoon, en ge denkt aan Gezelle's:

Hoe schoon is ongeschonden in de zonnekracht
't wijd uitgespreide bouwsel van de boomenpracht,
Waarom en laat ge 't mensch door u niet aangeraakt?
Geworden 't onverbeterbare en schoonste van
de schoonheid, daar geen menschenhand ooit aan en kan?

En de vogelen zijn hier niet beangst; krachtig klinkt er hun lied, dat wegsmelt over de boomkruinen.

Heerlijk is het, in deze onvervalschte natuur rond te dwalen op de slingerwegjes, begroeid met veerende dennennaalden.

Elk heeft een plekje op aarde
Hem dierbaar bovenal,
Een landstreek of een gaarde,
Een dorpjen of een dal.....

zegt de Génestet. Voor velen die het kennen, zal dat plekje Wolfheze zijn.

Wolfheze wordt publiek verkocht, weldra.....

Na Harmelen, Baarle en Doorwerth thans weer dit oude landgoed. Van harte hopen wij, dat Wolfheze een eigenaar moge krijgen, die dit mooie plekje als natuurmonument in eere zal weten te houden.

M.

MOOIE BLOEMEN

OP DE 12 MEI L.L. TE AMSTERDAM GEHOUDEN PLANTENKEURING DER MAATSCHAPPIJVOORTUINBOUW- EN PLANTKUNDE.

MOOIE IRISSEN.

DE Irissen behooren ongetwijfeld tot onze allersfraaiste bloemplanten en zoo zijn ze, dat er heel wat plantenliefhebbers bestaan, die ze niet alleen even mooi, doch zelfs veel mooier vinden dan de kostbaarste Orchideeën. Geheel ongelijk hebben dezulken zeke niet en er komt dan nog bij, dat zij niet alleen veel goedkoper, doch, wat zeker heel wat zeggen wil, ook veel gemakkelijker in de kultuur zijn.

De Irissen toch behooren tot de vaste-planten en kunnen geheel als zoodanig behandeld worden. Wel zijn er verscheidene soorten, die hier te lande niet winterhard zijn en dus in een kouden bak moeten gekweekt worden, doch er zijn onder de winterharde zooveel en zulke mooie verscheidenheden, dat een gewoon plantenliefhebber zich nu juist niet de lastigste soorten gewoont aan te oefenen.

Wanneer men een goede keuze doet, dan kan men van de Irissen langen tijd plezier hebben. Eerst bloeien de verscheidenheden van *Iris pumila* omstreeks de laatste helft van April; zij die uitgebloeid dan volgen de *Regelio-Cyclus Irissen* tegen half Mei; iets later bloeien de variëteiten van *Iris germanica* en ten slotte komen de *Iris kaempferi* verscheidenheden. Al deze verdienen de warmste aanbeveling.

Onder de allermooiste behooren zeker wel de *Regelio-Cyclus Irissen*, die en door de afmeting harer bloemen en door de bijzonder fijne teekening er van niet nalaten steeds ieders verwondering te wekken. Hoe gaarne wij ook een beschrijving van deze prachtige bloemen zouden geven, wij zien er geen kans toe en slaagden wij er in, dan zou men zich van haar fijne teekening toch nog geen denkbeeld kunnen vormen. Beter dan eenige beschrijving is zeker de hierboven geplaatste afbeelding, waarop enkele der mooiste bloemen voorkomen uit de prachtcollectie, door den heer P. W. Voet te Overveen op de op 12 Mei l.l. gehouden Plantenkeuring ingezonden,

Langen tijd hebben deze Irissen voor lastig in de kultuur gegolden. Zij zijn dat echter in werkelijkheid niet, wanneer

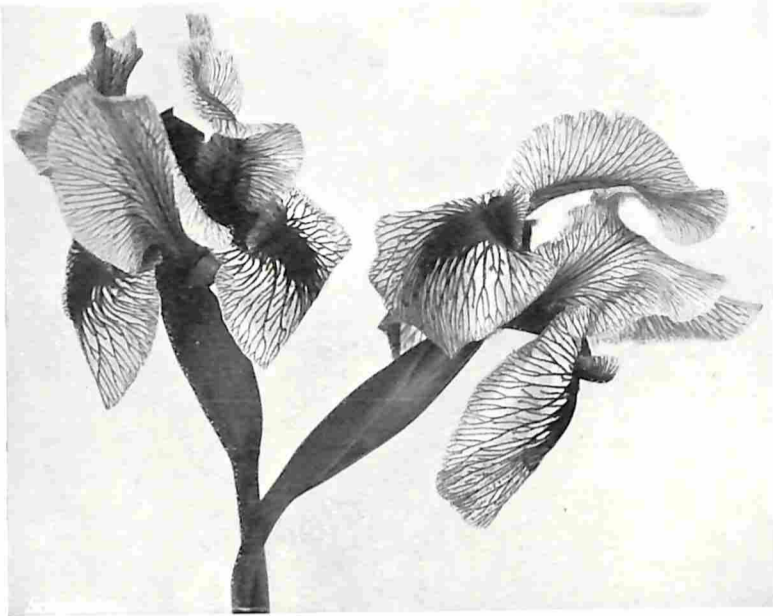

Foto D. van Kreveld Me.

REGELIO-CYCLUS IRISSEN,
UIT DE MET EEN VERGULD ZILVEREN MEDAILLE BEKROONDE INZENDING VAN P. W. VOET TE OVERVEEN, OP DE 12 MEI L.L. GEHOUDEN PLANTENKEURING.

men slechts aan haar eischen voldoet. Zij verlangen een lichte, warme standplaats, een kalkrijken grond en absoluut rust als de groei ophoudt. Is de grond te arm aan kalk, dan moet men er die bijvoegen. De beste planttijd is in de laatste helft van October; het planten mag niet te diep geschieden. Zoodra de vorst invalt, worden zij met turfstrooisel flink gedekt, dat einde Februari of begin Maart verwijderd wordt. Komen de planten in bloei, dan is het geraden een dun stokje bij den bloemstengel te plaatsen, om het omwaaien der groote bloemen te voorkomen. Nadat ze uitgebloeid zijn, beginnen haar bladeren weldra geel te worden en vóórdat zij geheel afgestorven zijn, worden de planten opgenomen en goed gedroogd. Eerst, wanneer zij hard droog zijn, kan men de wortelstokken in droog zand bewaren, tot de planttijd weder daar is. Geeft men ze geen volslagen rust, zoodat ze uitloopen voordat zij geplant worden, dan kan men zeker zijn, dat zij mislukken.

Zoo gekweekt, groeien zij zeer goed en zal men van deze *Irissen* bijzonder veel plezier hebben.

SENECIO GLASTIFOLIUS „TWICKEL”.

Mooie bloemplanten zijn steeds in trek en hoeveel er ook reeds zijn, toch zijn de liefhebbers nooit voldaan en zoeken zij voortdurend wat nieuws. De kweekers weten met dit verlangen van het publiek nieuwe bloemplanten te winnen, die hetzij door de afmeting der bloemen, hetzij door haar kleur of wel door een gemakkelijker kultuur de bekende soorten of verscheidenheden overtreffen.

Dit aanwinnen van nieuwe vormen heeft zeker zijn goede zijde, doch ook zijn kwade, daar er in den loop der tijden heel wat prachtige bloemplanten verloren gingen, omdat zij door nieuwe werden verdrongen, die later bleken lang zoo goed niet te voldoen als de anderen. De laatsten waren dan echter, omdat zij niet meer gevraagd werden, uit de kultuur verdwenen en dikwijls gaat er dan heel wat tijd overheen, voordat zij weder op nieuw aangeboden worden.

Onder de oudere half harde vaste-planten neemt de *Senecio glastifolius* mede een plaats in. Reeds in het jaar 1826 werd zij uit Zuid Afrika in Europa ingevoerd. Aanvankelijk werd zij tamelijk veel gevraagd, zoodat dan ook een goede afbeelding van haar op tab. 901 van het „Botanical Register” werd gepubliceerd. Zij verdween echter uit de kultuur, doch een mooie verscheidenheid van haar dook verleden jaar weder plotseling op in de tuinen van het bekende landgoed Twickel bij Delden en de tuinbaas, de heer H. Rabjohn, bood haar aan op de Plantenkeuring van de Mij voor Tuinbouw, die den 12den Mei gehouden werd, waar zij een certificaat iste klasse won.

De *Senecio glastifolius* „Twickel” is dan ook een inderdaad prachtige plant, zij wordt ongeveer 1¼ M. hoog en heeft vrij lange, smalle bladeren. De stengels, die matig dicht bebladerd zijn, zijn dun en vertakken zich sterk. Iedere twijg eindigt in een bloemkorfje, dat veel aan een Margriet doet denken. Zij hebben een doorsnede van ongeveer 7½ c.M. De lintbloempjes van de buitenste krans zijn tamelijk breed en glanzend, licht karmijn rood, de buisbloempjes zijn goudgeel, welke kleuren-combinatie uitnemend voldoet en de plant op eenigen afstand gezien geheel het voorkomen verleend van de tegenwoordig zoo gezochte *Cosmos* verscheidenheden.

Haar kultuur is tamelijk gemakkelijk. In het voorjaar worden de jonge plantjes op een rabat uitgeplant, waar zij vrij sterk uitstoelen. In het najaar worden zij dan opgestoken en in potten gezet en daar zij niet volslagen winterhard zijn, in een kouden bak overwinterd. Hier laat men ze staan tot einde Februari, waarna zij in een koude kas worden gezet, waarin zij dan weldra gaan doorgroeien en in de laatste helft van April in bloei komen. Daar de bloemen door haar heldere kleur voor versieringsdoeleinden zeer goed geschikt zijn, kan men er in dezen tijd van het jaar veel plezier van hebben, wijl zij ook voor vaasbouquetten goed te gebruiken zijn.

E. TH. W.

DE STRAATNAMEN TE BRUGGE.

IN het begin van deze maand heeft de gemeenteraad van Brugge met algemeene stemmen besloten, de tweetalige naambordjes op de hoeken der straten te vervangen door eentalige Vlaamsche.

De „rue des Brides” (voor Breydelstraat) zal dus ook weldra in zoodanige benaming tot het verleden behooren.

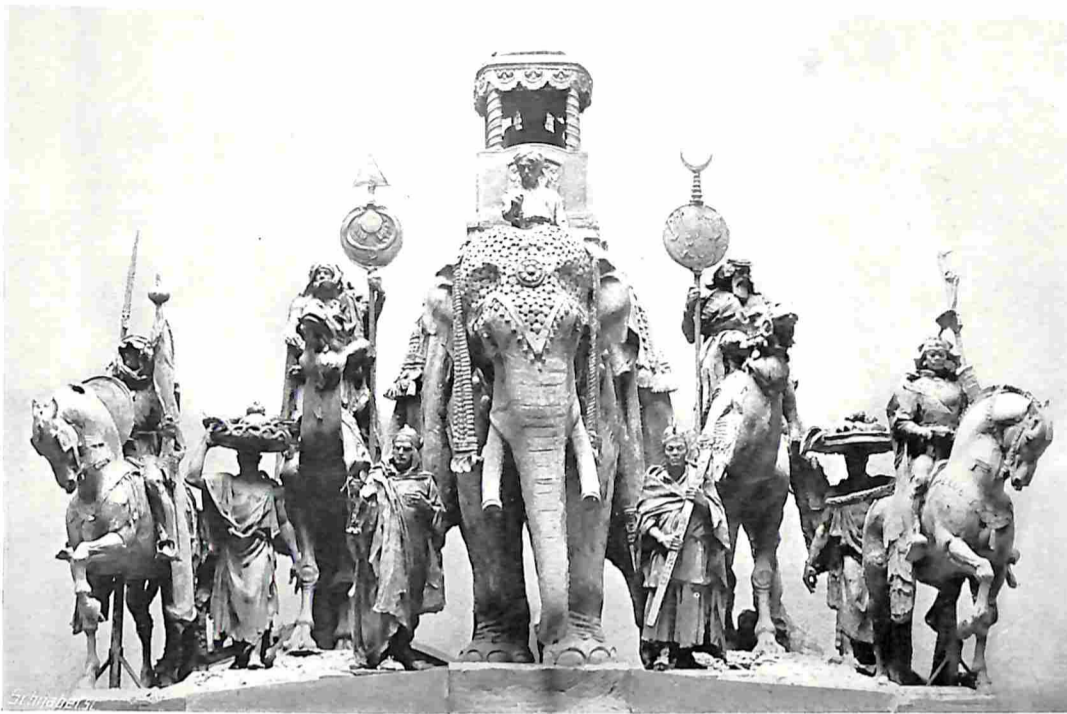
Een raadsbesluit van weinig betekenis, zullen sommigen zeggen.

Schnabels.

Foto D. van Kreveld Me.

BLOEMEN VAN DE *SENECIO GLASTIFOLIUS* „TWICKEL”, DIE OP DE 12 MEI L.L. GEHOUDEN PLANTENKEURING EEN CERTIFICAAT EERSTE KLASSE VERWIERT. INZENDER H. RABJOHN TE TWICKEL.

DE PANAMAKANAAL-TENTOONSTELLING TE SAN FRANCISCO IN 1915.
DE HIERBOVEN AFGEBEELDE GROEP STELT VOOR „DE VOLKEREN VAN HET OOSTEN”
EN ZAL „DE BOOG VAN DE OPGAANDE ZON” BEKRONEN, DIE AAN DE OOSTZIJDE
VAN DEN GROOTEN MIDDENHOF OP DE TENTOONSTELLING ZAL VERRIJZEN EN DIE
DE ARC DE TRIOMPHE TE PARIJS IN GROOTTE ZAL OVERTREFFEN. DE GROOTSTE
FIGUUR VAN DE GROEP IS 12,5 METER HOOG.

Maar het tegendeel is waar: de gemeenteraad heeft hiermee te kennen gegeven, dat tegenover een kleine minderheid van gezezen burgers, die weigert de taal van het volk te spreken, beleefdheid in zake de taal misplaatst is en gebrek aan fierheid bewijst. Brugge toont er zich nog bewust van te zijn, af te stammen van mannen, die hoog, als symbolen van trotschen burgerzin hunne halle-torens, hunne paleizen deden oprijzen ten hemel.

Het is een daad, minder opvallend dan luidruchtige betoogingen, maar den Noord-Nederlander zeker des te sympathieker.

Bij de oude Koninginne van het Westen, die daar nog zoo heerlijk te pralen ligt in schoonheid van eeuwen her, bij het spel van den beiaard, bij Memlings tafereelen, bij Gezelle's geboortehuis, bij 't oude Vlaamsche Brugge, behoort de taal van den koster van Damme, ons Nederlandsch.

Grijze halletoren, nóg is uw fierheid niet misplaatst in Brugge, al zijn zijne kanalen verlaten, al is het niet meer der golven bruid. Laat zingen over 't Vlaamsche land de bronzen stemmen uwer wondermooie klokken van Vlaanderen's herwording.

Het daghet!

A. L.

De wilde eend in den strijd tegen de muggenplaag.

IN het artikel „Een Kwelgeest”, opgenomen in de Nos 4, 5, 6, en 7 van dezen jaargang, werd er reeds op gewezen, dat in Duitschland de overheid de strijd tegen de muggenplaag heeft aangeboden — een voorbeeld, dat zeker navolging verdient. Sedert jaar en dag trachten staats- en stadsbestuur bij onze Oostelijke naburen een einde te maken aan de kwellingen van Anophele Bifurcatus en andere gevleugelde bloedzuigers van dezelfde familie. Al zijn de maatregelen, welke te dien einde getroffen werden, niet geheel zonder resultaat gebleven, toch bleken zij niet afdoende te zijn, daar ook thans nog vele streken van het ongedierte te lijden hebben. Het Reichsgesundheitsamt geeft

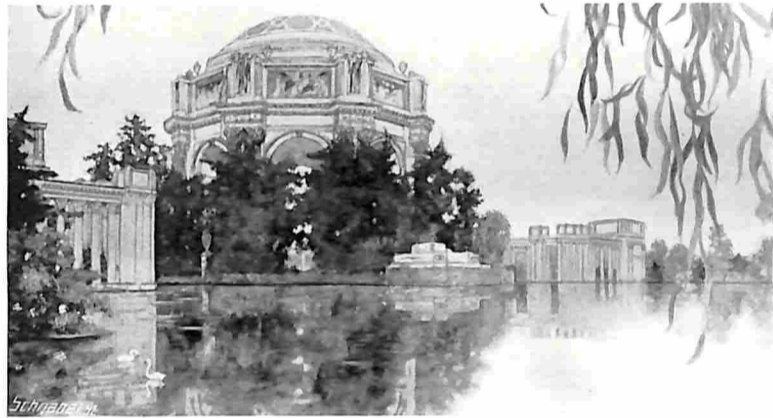
zelfs in zija brochure toe, dat de verdelging van muggen met de aangevondene middelen op bijna onoverkomelijke bezwaren stuit, voornamelijk dáár, waar uitgestrekte broedplaatsen bestaan.

Uit proeven van Duitse onderzoekers is gebleken, dat de wilde eend (Anas boschas) in dergelijke oorden uitstekende diensten als muggenverdelger kan bewijzen.

De wilde eend wordt algemeen als een der vraatzuchtigste dieren beschreven. Haar snavel is uitstekend geschikt om vlug voedsel op te nemen; de scherp getande randen, die voorzien zijn van buitengewoon fijne tast- en smaakorganen, laten alleen de onverteerbare stoffen door en zelfs de kleinste voedseldeeltjes blijven in den snavel achter. Naumann schrijft o.a. over de wilde eend: „Zij verstrooien zich naar alle richtingen en bezoeken in een grooten omtrek alle kleinere vijvers, poelen, plassen en slooten en visschen ze met hun snavel af”. Ter anderer plaatse zegt hij: „In de huishouding der natuur dragen deze eenden door het verdelgen van talloze insecten in aanzienlijke mate tot de instandhouding van het evenwicht bij”. Doch ook in de stille, langzaam stroomende bochten der rivieren houdt de wilde eend zich gaarne op om de planten langs den oever van insecten en hun larven te zuiveren. Daar de levensvoorwaarden der steekmuggen

en die der wilde eenden op vele punten bij elkaar aansluiten ligt hier een uitstekend punt van aanval voor bestrijding van de muggenplaag, wijl de wilde eend om haar honger te stillen juist die plaatsen opzoekt, waar de muggen zich alleen kunnen ontwikkelen.

Er zijn reeds proeven genomen, om de wilde eend in te burgeren. Daarbij is steeds gebleken, dat met de toeneming der eenden een vermindering van het aantal muggen gepaard ging. Ten bewijze hiervan diene het volgende: graaf v. Wilamowitz und Mollendorff, de voorzitter van de Duitse Vereniging tot bescherming der vogelwereld, heeft op zijn uitgestrekte goederen in de Priegnitz jaren geleden duizenden wilde eenden uitgezet. De streek, die vroeger door de

DE PANAMAKANAAL-TENTOONSTELLING TE SAN FRANCISCO.
HET PALEIS VOOR SCHOONE KUNSTEN, DAT TEN WESTEN VAN DE VOORNAAMSTE TENTOONSTELLINGS-
GEBOUWEN AAN EEN IDYLLISCHEN VIJVER GEBOUWD WORDT.

DE PANAMAKANAAL-TENTOONSTELLING TE SAN FRANCISCO.
DE „VOLKEREN VAN HET WESTEN”, GROEP DIE „DE BOOG VAN DE ONDERGAANDE ZON” ZAL BEKRONEN EN EEN SYMBOLISCHE VOORSTELLING IS VAN HET VOORTSCHRIJDEN DER BESCHAVING VAN HET WESTEN NAAR DE KUSTEN VAN DEN GROOTEN OCEAAN. DE GENIUS VAN DEN ONDERNEMINGSGEEST VERHEFT ZICH BOVEN DEN OSSENWAGEN IN HET MIDDEN VAN DE GROEP.

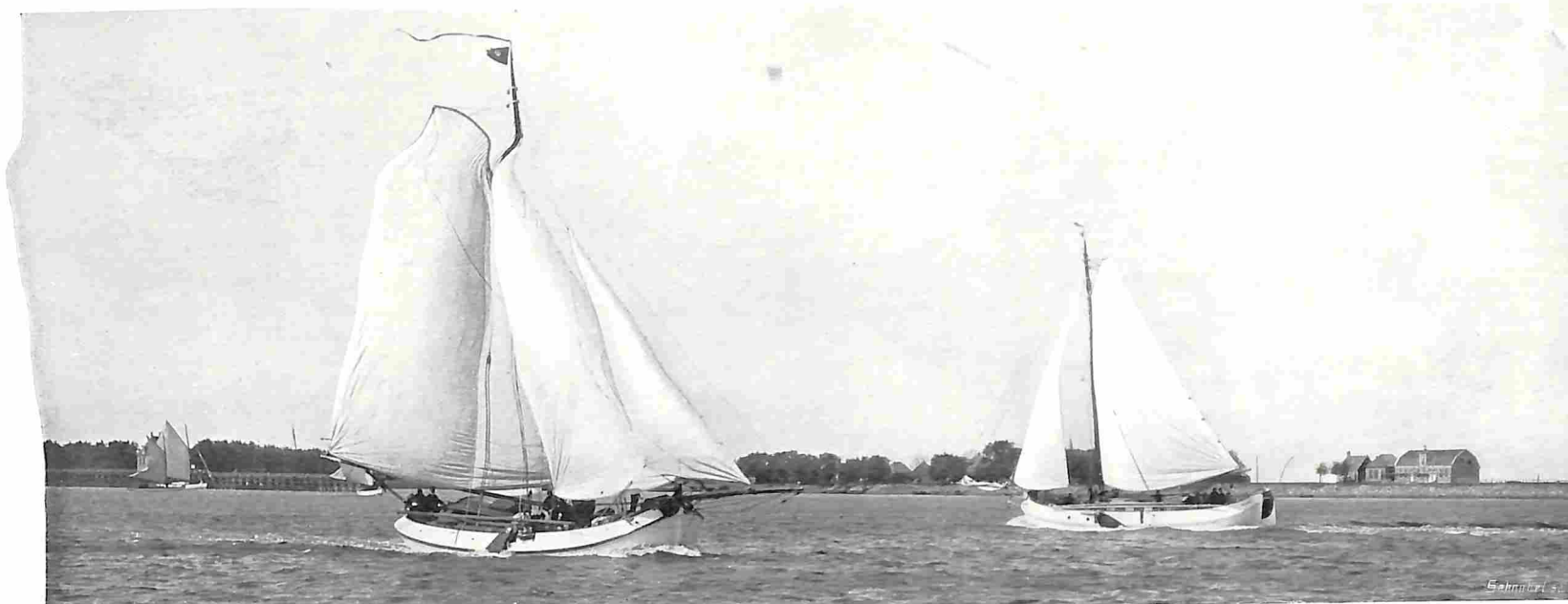

Foto E. van Elfrinkhoff.

DE ONDERLINGE VOORGIFT-WEDSTRIJD VAN DE ORANJESLUIZEN NAAR VOLENDAM OP 16 MEI L.L., UITGESCHREVEN DOOR DE KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE ZEIL- EN ROEIVEREENIGING. DE „MARIA HENDRIKA" (EIGENAAR JOHAN M. C. KIEVIT, ALFEN A.J.D. RIJN) EN DE „BREEZAND" (EIGENAAR J. KERSTEN, AMSTERDAM), OP HET BUITEN-IJ.

muggen nagenoeg onbewoonbaar was, is thans absoluut vrij van deze tweevleugeligen. Ook de bekende ornitholoog en speciale eendenonderzoeker Dr. Heinroth, custos van den Berlijnschen diertuin is van het nut van wilde eenden als muggenverdelgers overtuigd en beveelt hun inburgering op groote schaal te dien einde sterk aan. Zoo kwamen in den Berlijnschen diertuin met zijn vele kanalen en uitloopers van de Spree zeer veel muggen voor, doch sinds het bestuur van den tuin in grooten getale eenden uitzet, kan men een vermindering van de muggenplaag constateeren. Ook de bekende ontdekkingsreiziger Schilligs laat zich op grond van zijn ervaringen in gelijken zin uit, evenals de entomoloog Stieh en dr. Gebbing, de directeur van den Leipziger diertuin. De ondervinding heeft bewezen, dat wilde eenden zeer goed zijn in te burgeren, daar uit verschillende proeven is gebleken, dat zij telken jare naar hun vorige woonplaats terugkeeren. Bescherming van de wiede eend van hooger hand kan er dus veel toe bijdragen, om een eind aan de muggenplaag en daarmee aan eenige zeer hinderlijke ziekten te maken.

L. F. HOOGSTEDEN.

DE GEHEIMZINNIGE VIOLIST.

(Vervolg van blz. 245.)

Toen ik den volgenden dag mijn morgenblad opensloeg, was een van de eerste, met vette letters afgedrukte opschriften, die ik las: „Nieuws van Cuthbert Quain".

Een kort artikeltje verklaarde dat de autoriteiten van Scotland Yard nu zekerheid hadden, dat Cuthbert Quain — die na het verlaten van de magazijnen van Harrod, zoo geheimzinnig verdwenen was, zonder dat er na dien iets meer van hem vernomen was — drie dagen na zijn verdwijning gezien was. Men had hem een huis in Grove End Road zien binnengaan.

Dat was alles, doch het was voldoende om mij een rilling door de leden te doen gaan toen ik het las. Dat moest het huis geweest zijn, waar Gasperini woonde. Ik was zeer opgewonden bij het denkbeeld, dat de theorie, die ik lang geleden gevormd had, namelijk, dat Gasperini verantwoordelijk was voor de verdwijning van Quain, misschien per slot van rekening de juiste zou blijken te zijn. En plotseling kwam mij de gedachte aan de drie knopenhaakjes, die Quain bij Harrod had gekocht, de laatste daad, die men wist, dat hij verricht had — en aan de drie knopenhaakjes, die Drew mij onder meer had vermaakt, weder in den geest.

Toen ik dien middag een wandeling naar Torquay deed met Calvert — die nu mijn besten vriend en vertrouweling was — bracht ik het gesprek opzettelijk op een onderwerp, dat mij begon te interesseren, door zekere gebeurtenissen die waren voorgevallen.

„Tusschen twee haakjes, George", zeide ik, terwijl ik een sigaret aanstak, „heb ik je niet eens hooren zeggen, dat je een autoriteit bent op het gebied van giften en de manier waarop deze het menschelijk organisme aan doen? Ik meen, dat je me een tijdje geleden vertelde, dat je lezingen over dit onderwerp, die gegeven werden door professor die en die, had bijgewoond?"

„Professor Loughton. Ah ja, en dat ik me teleurgesteld voelde — erg teleurgesteld! Ik werp me niet op als een autoriteit, zooals jij het belooft uit te drukken, maar ik weet — nu, wel het een en ander over dit onderwerp, daar het me altijd geïnteresseerd heeft. Maar waarom vraag je dat zoo?"

„Nu, om je de waarheid te zeggen, ik dacht een oogenblik te voren aan Jeans, en aan zijn geheimzinnige ziekte, en het vergif dat ik vond: je herinnert je nog wel, dat ik je erover gesproken heb?"

„O ja, heel duidelijk. Het spijt me alleen maar, dat je me het fleschje niet hebt laten zien opdat ik had kunnen nagaan, wat dat voor goedje was, dat erin zat".

(Wordt vervolgd.)

Foto Haagsch III.-Bureau.

DE ONAFHANKELIJKHEIDSFEESTEN TE NAARDEN.
DE BLAUWE GRENADIERS MET DE MARKETENSTERS
IN DEN OPTOCHT.

Foto Heitmei.r.

DE KANONNIERS AAN HET WERK BIJ DE WALLEN DER VESTING.